

DIN SUMAR:

- Dosarele „22”: fragmente din istoria rezistenței anticomuniste ●
- Supraviețuitori ai ambelor tabere, partizani și securiști, mărturisesc ●
- Cronica ideilor politice ● Ecuație cu două necunoscute: stînga și dreapta ● Opinia publică despre spectrul politic

PUBLICAȚIE SAPTAMINALĂ EDITATĂ DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL II • NR. 25 • 28 IUNIE — 4 IULIE 1991

„Poți să păcălești tot poporul o parte din timp, poți să păcălești o parte din popor tot timpul, dar nu poți să păcălești tot poporul tot timpul.”

ABRAHAM LINCOLN

Istorie nescrisă

„Părinți, de ce ne-ai vindut comunismului?“ întrebau, prin intermediul unei pancarte, un grup de elevi bucureșteni, pe care contestarea trecutului și prospectarea viitorului îl aduseseră în Piața Universității. În percepția acestor adolescenți, naștul le aproape două decenii după lichidarea rezistenței armate din munți, generațiile trecute erau impăvărate de obedieneță cu care părinții lor și părinții părinților lor se lăsaseră strivii de comunism.

Lumea românească se zbate între două polarități extreme: rezistență în munți și „fenomenul Pitești” — observă cîndva Bogdan Ghilă. Între un eroism sinucigaș și un colaboraționism total. Îar în ultima jumătate de veac, istorianul celor Mari l-a plăcut să îl strivească pe eroi și să îl răsfete pe colaboraționisti.

Zâva prezentului, devastat de violență, zomaj, corupție, intoleranță, vrajbă și descurajare, favorizează perceperea excesivă a zonei de umbră a poporului nostru. De zona luminosă aproape că nu-și mai amintește nimenei.

Vă propun ca astăzi să îl chemăm printre noi pe eroii da care nu-și mai amintește nimenei. Pe cei morți în munți. Pe cei princi și omorîti în bătălie prin închisorii. Pe cei pe care destinul i-a ucis fără să-i răspătelească măcar cu un mormînt și o cruce. Pe cei care au pus onoarea României mal presus decît propria lor viață.

Cum s-au adunat? Ce le-a dat curaj? Care erau numele lor, cum arătau chipurile lor? Cum au trăit? Cum au luptat? Cum au murit? Un prim răspuns — un început de răspuns — încercă să fie schițat în paginile acestui număr. O primă etapă a unei indelungări reconstituiri. Un prim pas pe drumul recunoștinței.

Nimeni nu moare în zadar, s-a spus. „Fiecare om ucis pe nedrept e un sfint.” Care e lucrarea acestor sfinți, care ar trebui să inunde cerurile de deasupra noastră? La ce a folosit sacrificiul lor? Ne va face mai dreptă amintirea faptelor lor, sau totul se va îngropă în ultare?

In orașele Franță, multele plăci pe care scrie: „Aici a murit un erou necunoscut”, marcând locurile în care nemții îl vinoseră pe partizani, sunt mereu acoperite de flori. La noi, poate singurele morminte ale unor impușiți la care oamenii vin cu flori sunt mormintele fostei perechi prezidențiale.

De curind, tocmai cînd credeam că suntem mai copleșiti decât oricind de lajitate, un nou val de eroi s-a ridicat spre moarte. Nici despre ei nu știm prea multe. O istorie nescrisă se ajează peste altă istorie nescrisă, iar asupra celor care duc mai departe luptă — o luptă a comunităților albe, a cintecelor și a aplauzelor — se abate, dezloinuită, furia bitelor și topoarelor.

E scris în destinul nostru că zona de umbră să o sacrifice de-a pururi pe cea luminosă, înțind întreaga colectivitate în captivitatea unui dezastru perpetuu? Există, într-adevăr, un avertisment ancestral al marilor catastrofe care macină, din interior, lumea românească — de care puini dintre noi păreau dispuși să ia aminte. Căci balada noastră fundamentală — „Miorița” — este în fond, relatarea unui omor: dintră cele trei personaje ale poemului, doi sunt ucigași, iar unul — cel mai bun — este victimă.

Sub semnul sacrificiului mioritic stau cei mai buni dintre noi: cei căzuți în decembrie, cei martirizați în iunie.

S-a încercat să se argumenteze că sacrificiul mioritic este înrudit cu cel cristic, că spiritualitatea românească este pătrunză de un creștinism protoistoric. Dar moartea „drăguțului baci” e o intîmplare tainică, îngropată în liniste și cvasi-indiferență naturii. Așa cum trupurile și faptele partizanilor dorm, nestiute, în liniste muntoasă. Moartea lui — moartea lor — lasă lumea la fel de bună sau de rea, în orice caz la fel de vulnerabilă — ca și înainte. Sacrificiul mioritic este atemporal, repetitiv și absolut nefolositor în planul vieții comunitare: nimeni nu are nimic de cîștigat îm urma lui.

Sacrificiul cristic este, dimpotrivă, unic și izbăvitor. El împarte timpul într-un trecut al morții și un viitor al vieții. După consumarea lui, toți oamenii — victime și călăi deopotrivă — au deschisă, înaintea lor, calea min turii.

Dacă poporul nostru ar asimila, adinc și adevarat, creștinismul, sacrificiul mioritic — sacrificiul celor mai buni dintre noi, sacrificiul eroilor — și-ar pierde gratuitatea și ar deveni sacrificiu cristic, izbăvitor. Atunci bles temul permanentelor devorări a elitelor, care constituie, probabil, cea mai dureroasă dominantă a istoriei noastre, s-ar risipi și s-ar putea instaura o perioadă de pace. După o lăță suferință și singur ar trebui, în sfîrșit, să facem pasul acesta.

Ar trebui ca, în sfîrșit, să ne creștinăm.

VICTOR BARSAN

... dorința de a cucerii un maxim de audiенță a provocat respingerea crescândă a mesajelor publicitare de către telespectatori, care au înverșuat, fără să-și dea seama, așa-numitul zapping, adică evitarea spoturilor publicitare prin acționarea telecomenzi (Nathalie Coste-Cendan, Alain Le Diberder, Televiziunea, colecția „Repere-Sociologie”, editura Humanitas, 1991, pp. 29-30). O fi ea, televiziunea română specializată în publicitate făcută puțin, chiar și mascată. În publicitate normală, sub formă de diverse firme și magazine, dar ce se poate face cind procentul de telecomenzi din căminele noastre este încă sub orice limită? Nu ne-am încrezut de tot în publicitate, dar cu câtă plăcere am practică, mai ales la ore de vîrf, zapping-ul! Dar cine să facă efortul supraomenesc de a se ridică din fotoliu? Cel care reușesc ajung direct în stradă.

Neavînd binecuvîntata telecomandă, nu am putut să nu mă uit la reluarea Revoluției române în direct. S-a sfîrșit, ca de obicei, pe o mare, senzațională promisiune, cu încă un „va urma” care ne-a lăsat – a căi oară? – cu gura căscată, dar care, ca de obicei, nu va fi urmat de nimic. Am putut, însă, afișa ceva despre cum, în noaptea de 22 spre 23 decembrie (obiectul episodului de față), d-l Ion Iliescu s-a făcut responsabil de imixtia în ierarhia armatei, provocatoare de haos și catastrofe. Am devenit

foarte atenți la cele afirmate de generalul Tudor. Am putut constata, o dată pentru totdeauna, criminalitatea chemării în jurul televiziunii, pe străzi, precum și apelul de-a dreptul metafizic: „Nu dormiți!”. O contradicție, însă: eram în același timp chemăți la televiziune, la radio, pe străzi și somăți să rămînem în contact, în transmisie directă. În fața televizoarelor. Contra-revoluția avea nevoie și de actori, și de public, separație în masa populației ce se manifestă și azi, amplificată, adincită. La maximum. În timp ce unii mureau, alii se arătau, erau văzuți, pozau în „eroi” și se întăreau pe retinetele astăzi de avide. Mulți dintre cei care l-au văzut atunci nu îl mai pot uită. A renunțat la aceste figuri ar fi aproape cu a renunța ei însăși. Morții din jurul punctelor de foc au rămas o abstracție. În acea noapte nu s-au arătat imagini de exterior, sau prea puține și prea vagi, evitante, refuzate de privitorii. Revoluția însăși a rămas o abstracție, restrîngîndu-se în cîntul cu încretul la dimensiunile unui album de familie. Rămînerea pe străzi și rămînerea în contact direct nu erau decât două forme de păstrare sub control. Atunci

a avut loc fatala fisurare – care nu a încrezut să progreseze – a societății românești. Încolo, d-l Iliescu nu a temut. Niciodată nu avea de ce. Evident că mai sunt mulți aceia care vor lucea drept înfricare ceea ce nu e decât cinism. Unde au fost în 13 iunie curajul și

OCHIUL DE LEMN

singelete rețele ale președintelui? Dar civilul Voican, cum reușise el să și-l subordoneze pe generalul Stănculescu?

Asta nă s-a arătat, astă am văzut. Dar cum vom vedea ceea ce nu o să ni se arate? Filmul pe care îl comentează practică la perfeclune principiul adevărurilor împins în față, în spatele cărora stă bine ascuns adevărul, unicul. Multiplicând la nesfîrșit întrebările, cu atât mai mult cu cît, de cele mai multe ori, pertinent formulate, realizatorii nu fac decât să acredeze existența unui mister în veci de nepătruns. Adevărurile, probabil foarte simple dar deosebit de „periculoase” (pentru cine) să împins în spatele întrebărilor retorice – tehnică clasică de aminare, de „epicizare” foiletonistică a unui fapt brutal, banal de simplu. Ni se dă iluzia anchetării, iluzia căutării adevărului. Drumul spre adevăr este lung și artificial. Adevărul

mărunțit, prefăcut în pulbere, devine de negăsit. Pretinzând că se află în căutarea adevărului, filmul cu pricina nu face decât să-i distrugă, să-i facă să dispară. Reciclearea, spălarea aceasta a adevărului în adevăruri ne poate lăsa în loc o viață întreagă, o istorie. Cât de profund sună apelul: „Nu dormiți!”. Adică: nu pierdeți din ochi televizorul, nu vă uitați în altă parte. În seara astă – revoluției! Nu dormiți! S-ar putea să visări adevărul!

De-atunci tot dormim cu ochii deschisi, atenții asupra televizorului. Așteptăm, în „Jiniste”, ordonații, revoluția. Cât despre zapping, unul total, comutare cu zero, tot putere a fost cea care ni-l-a prilejuit, cu un an în urmă. Nouă pare a ne fi peste puteri. Așteptăm, cine știe, să ne vedem pe noi înșine pe micul ecran, deși știm foarte bine că n-am părăsit nici o clipă fotoliul revoluției. Totul e posibil! Cei chemați în decembrie pe străzi acolo au rămas: continuă să se lupte cu teroriști. Noi, cei mai mulți, am ascultat de celălalt îndemn. La fel de nevăzuți, eroi și „teroriști” se confundă, pentru noi, într-o aceeași fantasmă. Vom reușii ceva, cit de cit, cind vom fi în stare să slingem cu propriile noastre eforturi televizorul. Abia atunci va începe revoluția. Da, să-l înlătărem, închizînd în el fantasmele și încercînd să vedem dacă în jurul nostru a mai rămas ceva.

BOGDAN GHIU

Important!

La solicitările cititorilor din județ vă informăm că, datorită majorării prețului publicației noastre, costul unui abonament trimestrial este de 204 lei; suma respectivă poate fi expediată prin mandat poștal pe adresa: Redacția Revistei „22”, Calea Victoriei 120, Oficiul poștal 22, București. Totodată, cititorii săi rugăți să semnaleze în scris, la aceeași adresă, neregulile privind difuzarea,

în loc de cronică parlamentară

CIORBĂ CARE NU EXISTĂ

Săptămâna trecută deputații țărăniști erau la Cameră și participau la scrutinul privind Legea Siguranței Naționale. Bineînțeles că au votat împotriva, dar faptul însuși că se aflau în sală mi-a amintit o întîmplare de acum două săptămâni căreia poate fi acord, post-festum, o importanță exagerată. Mai înainte ca proiectul legii să intre în dezbatere, domnul deputat Valentin Gabrielescu a declarat că grupul parlamentar P.N.T.-c.d. se va retrage pe tot timpul dezbatelor. Domnul Ion Moldovan (F.S.N.), membru în comisia pentru apărare și asigurarea ordinii publice, l-a sfătuit însă, insinuant, să fie mai prudent, căci s-ar putea ca partidul să fie de altă părere. Ce s-a întâmplat între timp nu știu, cert este că d-l Gabrielescu nu și-a mai prezentat declarația în plen, iar deputații P.N.T.-c.d. au fost prezenți și la dezbateri, și la votare.

Liberalii, în schimb, n-au ezitat să participe și au votat în favoarea legii încă de la Senat. D-l senator Voica ne-a sărmărit că liberalii vor face o opozitie hotărâtă abia atunci cînd va intra în discuție Legea de funcționare a S.R.I.-ului. Pînă atunci le amintim numai că d-l Virgil Măgușanu a fost luni după-amiază (17 iunie) extrem de generos vorbind cu pietate de marea tradiție politică liberală. Numai F.S.N., la încheierea scrutinului, a aplaudat cu satisfacție și ușurare. Încă o lege intrată în palmaresul acestui partid, unde din exces de zel se mai votează cîteodată și de două ori, iar numărătoarea voturilor se face cu destulă largheță. Joi, s-a supus la vot punctul h de la art. 3, care fusese trimis înapoi la comisie în urma unor discuții care se anunțau în terminabile. D-l Șomicu (P.S.D.R.-DOL) s-a simțit amenințat de punerea sub incidență legii a extremismului de sorginte comunistă, deoarece, el însuși, socialist declarat, este de filiație marxistă. Pledoaria pe care a susținut-o a provocat atât de multe aplauze în zona grupului majoritar, încit orientarea ideologică a Frontului Salvării Naționale rămîne, în continuare, o mare necunoscută. La același punct înserarea acțiunilor separatiste a stîrnit îngrijorarea minorităților naționale, care se temeau de interpretări abuzive (cum ar fi, de exemplu, extinderea acuzației de separatism asupra situației școlilor). Iar d-l Dan Lazărescu a mai atras atenția asupra faptului că includerea faptelor anticonstituționale ar putea, în imprejurarea în care Constituția va fi adoptată în forma actuală, să scoată în afara legii partidele și grupările care milităzează pentru instaurarea monarhiei. Iată deci un articol ce a nemulțumit pe foarte mulți, putînd fi blocat de rezultatul voturilor. În lipsa unuia dintre secretarii Camerei, numărătoarea pe

partea dreaptă a făcut-o d-l Mihai Tordache (F.S.N.-Ialomița). D-l Mihai Tordache a rămas pînă acum aproape necunoscut, domnia sa remarcindu-se într-o singură împrejurare: cu ocazia Legii Fondului Funciar a votat de două ori; o dată în primele rînduri și, pînă cînd secretarul a parcurs culoarul, încă o dată în spatele sălii. De data aceasta d-l Tordache a numărat voturile și, refuzîndu-ne orice alt comentariu, vom mai spune doar că art. 3, pct. h a fost votat cu majoritate de voturi în forma în care s-a întors de la comisie. (Constituție amenințare la adresa siguranței naționale: ... inițierea, organizarea, săvîrsirea sau sprînjirea, în orice mod a acțiunilor, extremiste de sorginte comunistă, legionară, fascistă, rasistă, separatistă cu caracter de segregație sau care poate pune în pericol sub orice formă integritatea teritorială a României, precum și incitarea la acte cu caracter anticonstituțional.)

Poate nu vom mai avea ocazia să revenim asupra acestui subiect, de aceea să spunem că legea în cauză, ale cărei pete negre le cunoaștem îndeajuns, a cunoscut, totuși, o seamă de îmbunătățiri. Cea mai importantă este aceea că s-au scos din text „obligațiile persoanelor fizice”, privind realizarea siguranței naționale, ceea ce transformă ultimul aliniat de la articolul 2 (cel cu îndatorirea de onoare) într-o prevedere simbolică, fără consecințe. Iar în final să-mi adăugă un articol potrivit căruia la data intrării în vigoare a legii, orice dispoziție contrară se abrogă. Este o manieră de a limita înclinarea S.R.I.-ului de a continua practicile vechii Securități.

Ultima săptămînă a marcat și încheierea primei etape din activitatea Adunării Constituante. S-au aprobat și ultimele teze restante și așteptăm data de 15 iulie, pînă cînd comisia va trebui să prezinte proiectul Constituției, unificat sub aspectul terminologiei juridice și (se pretinde) polisat din punct de vedere stilistic. Se impune în această privință un comentariu special.

Nu voi lăsa deoparte unul dintre miciile (marile) evenimente interne ale Parlamentului: proiectul de lege privind salarizarea deputaților, senatorilor și funcționarilor din aparatul administrativ. Dezbaterile au prilejuit o adevărată revoltă a parlamentarilor, care s-au simțit mereu umiliți de o administrație birococratică și indiferentă. „Nici muncitorii de la Faur, care fac grevă, n-ar consimîn să stea la coadă cu o tavă în mină pentru o ciorbă care nu există.” Nemulțumirile au fost multiple, căci, de la bufetul improvizat și pînă la demersurile complicate pentru obținerea unei simple informații, administrația s-a dovedit, se pare, ineficientă. Am asistat prin urmare la un soi de sindicalism parlamentar, care a găsit în d-l Marian Dan un adversar, hotărît să tempereze acțiunile contestătoare. O spunem deschis: pentru prima dată, Parlamentul ne-a fost simpatic, căci l-am văzut cum descoperă el însuși ce înseamnă să înfrunți un aparat administrativ cu gîndire abstractă și indiferent la componenta umană. Ne-am dorit, doar, ca această experiență să fie ridicată în plan general și să constituie o platformă în abordarea problemelor sociale.

HORATIO PEPINE

ÎN ATENȚIA DIFUZORILOR PARTICULARI

Redacția Revistei „22” face cunoscut că, începînd de la acest număr, remiza a crescut de la 20% la

25%

Plata se face anticipat la redacție, acceptîndu-se un return de maxim 10%. Cei interesati ne pot contacta la adresa Calea Victoriei 120, etaj 1 – Serviciul Difuzare.

crónica ideilor politice

Alina Mungiu

ANTICRIZA

În cîrcurile gazetărești din București circula zvonuri, încă de pe la începutul lunii martie, cu privire la o remaniere guvernamentală în luna aprilie, urmînd liberalizării prejurilor. Se spunea cu destulă precizie cine va fi schimbat, cine va fi rotat, și cine va pleca ambasador. Mare parte din aceste informații s-au verificat în luna aprilie.

Tot în luna martie, la Congresul F.S.N., președintele proaspăt aleș, Ion Aurel Stoica, a citit din discursul său bătut la masină următoarea idee uimitoare: alegerile parlamentare să fie anticipate cu cîteva luni, lucru la Constituție să fie urgent și definitiv pînă la toamna etc. Ce dovedește aceste două fapte? Dovedesc că partidul conducător are un program stabilit pe multe luni înainte pe care îl aplică riguros și cu destul succes, indiferent de mutările pe care le face opozitia în acest interval. În intervalul menționat opozitia a făcut două mitinguri mai mari și o încercare de unire cu ocazia Conferenței Forumului Antitotalitar. A mai existat și discuția de la Sibiu, dacă Alianța va deveni sau nu partid. E destul de lese de înțeles doar la această sumară treceare în revistă să vedem de ce opozitia nu a contat în această primăvară anticipată de mulți sociologi ca „explosivă” din punct de vedere social. Pentru că nu și-a creat un organism adevărat de coordonare (nici măcar la nivelul aparentelor, dovedă că a putut emana de la I.V. Săndulescu la Washington cu privire la Alianța Civică), pentru că nu a făcut decât să prelungeașcă discuții vechi fără argumente noi și să se lupte pentru putere în cadrul a tot felul de grupule și comitete condamnate la dispariție în bloc din pricina ineficienței.

Cît opozitia parlamentară și extraparlamentară își mal-căuta încă definiții, situația socială a obligat mișcarea sindicală să se contureze tot mai pregnant, tot mai detaliat. Mișcarea sindicală s-a maturizat în contactul cu guvernul, în așa-numitele comisiile mixte guvern-sindicate, unde arta actualului guvern de a face promisiuni fără

acoperire a transformat cîjiva îngineri naiv în adevărat lider sindical. Mișcarea sindicală, mai ales Cartelul Alfa, a declarat mai demult că nici unu dintre partide nu oferă o realitate palpabilă și promițătoare. În aceste condiții, transformarea mișcării sindicale într-o forță politică de sine stătătoare devine iminentă. Dincolo de unele declarații teribiliste ale unor sindicaliști, care au afirmat că au alternativă la tot ceea ce se dorește, sindicatele au procedat destul de practic, atrăgând experti economici, financiari, juridici în jurul lor. Ca potențială forță politică, mișcarea sindicală are două avantaje zdobitoare: vorbește limbajul maselor populare – cîrerea îi apartine, de atfel – și provine tocmai din necesitatea economică și socială. Nu va avea deci nici într-un caz acel aer de absență aristocratică pe care îl are o bună parte din opozitione atunci cînd vine vorba de economie. (Opoziția își închipează că România ar fi răspîntăită cu un plan Marshall dacă ar veni la putere. Pe rîcunoașă iluzie. Ar fi bine să se gîndească la o altă soluție, deoarece în afară de clauză și de ajutoare simbolice de la C.S.C.E. altceva pentru România nu am mai căpătat nici dacă ar fi Corneliu Coposu prim-ministrul. Dovada este situația în care se află jările Trilateralei – Cehoslovacia, Polonia, Ungaria.)

Motivatia mișcării sindicale nu este doar protecția socială. Liderii sindicali au fost printre primii care au semnat, cînd d-l Radu Câmpeanu încă mai afirma că programul guvernului este curat liberal, că mare parte dintre proiectele de reformă sunt simple schițe iluzorii. Recent am văzut o socoteală a doctorului Cojocaru care dovea că, în cazul în care nu apare capital din exterior, cu ceea ce cîștigăm noi vom reuși să cumpărăm 50% din aviația națională prin anul două mii și vreo sută. Poate că este o exagerare. Dar ce să mai spunem cînd domnul Adrian Severin însuși ne anunță că după distribuirea gratuită a 30% din aviația națională, restul de 70% va fi girat de un supraorganism (?) care va avea un dublu scop: comercial, să producă beneficii, adică, și în același timp să-și diminueze constant patrimoniul prin vinzare. Eventual pe cînd cu care produce? Încercind să ne explice cum va avea loc această minună amintuirilor și supraorganism, și funcțional, și productiv, și comerciant, d-l Severin mi-a părut pentru prima oară fie că încearcă să disimuleze realitatea la

modul cel mai grosolan, fie că nu știe pur și simplu despre ce vorbește. Asemenea bilbiile se pare că au fost frecvente în cadrul discuțiilor dintre guvern și sindicate, trezind o neîncredere justificată în programul reformelor.

Ce lipsește mișcării sindicale? Nu are o bază de masă revoluționară. Alegătorii liderilor sindicali sunt dispuși la greve, dar nu la revoluție. Grevele pot avea deci succese. Planificarea unor revoluții s-ar dovedi falimentară. Le mai lipsește strategia în acțiune, dar cui nu-l lipsește astăzi în România strategia în acțiune? Cînd actualul lider al Actualităților din televiziunea bulgară mi-a povestit cum, plecînd de la un nucleu de cinci oameni, au pus la cale o grevă a televiziunii care a dus la demisia atîții a conducerii acesteia, cît și a primului-ministrului Lukanov, l-am întrebat cum Dumnezeu a procedat. Pentru că noi am avut în decembrie mult mai mult de cinci revoltări în televiziune și n-am reușit nimic. Și n-ar fi timpul pierdut, dar săptămînile care urmează pot fi fatale noilor forțe politico-sociale care se amorsează treptat. Temporizarea prin promisiuni, izolare, distrugere – modul de lucru al puterii este foarte simplu. Dar este și facilitat de absența unei coordonări reale a tuturor forțelor democratice, de un plan unic de acțiune care să permită o gradare a acesteia.

Alegătorii prezidențiale din Rusia au dovedit – după cele poloneze – modelul cel mai eficient în societatea posttotalitară: liderul populist înconjurat de specialiști. Același model va funcționa și la noi, și dacă partidele nu admit o alianță cu sindicatele și nu acceptă ceea ce pot oferi acestea, sănătoase curioși să vedem de unde vor scoate și liderul, și specialiștii. Există și riscul ca sindicatele să ia această acțiune pe cont propriu, cum deja au dat a înțelege. Ce se va întîmpla atunci, și de ce n-ar fi bune sindicatele și fără niște partide ineficiente? Pentru că ar crea o mișcare politică de stînga, fără respirație, care, încercind să rezolve imediatul, ar reușa în construcția viitorului. Stînga nu știe să fie productivă – la drept vorbind nu are cum, prin însăși definția ei. Ea poate exista doar ca mișcare parazită după o prosperitate indușă de o politică de dreapta.

Diplomajii care vor reuși să facă o sinteză între forța unei mișcări sindicale din ce în ce mai lucide și un liberalism economic indispensabil leșinii din criză vor fi cîștigătorii. Și noi pe lîngă ei.

Florin-Gabriel Mărculescu

ÎN CADERE LIBERĂ

Valorile stîrnite de ideea formării unui guvern de uniune națională și, implicit, de cea a organizării de alegeri legislative anticipate, par a se fi potoli, discrete și totodată, sinuoasele negocieri purtate între liderul național al partidului de guvernămînt și dirigitorii partidelor de opozitie din Convenția pentru Instaurarea democrației soldîndu-se, așa cum era de așteptat, cu un eșec. Fiecare dintre părți a avansat, cu bună slinjenă, condiții inaceptabile. Cum ar fi, de pildă, și cea a numirii unui prim-ministru neutru. Vizibil iritat d-l Roman a înținut să preciseze că nu e posibil ca opozitia să cîștige la „masa verde” (facem abstracție de conotația proleptică ale acestei sintagme) ceea ce n-a fost în stare să cîștige în alegerile de anul trecut. Îar în privința alegerilor totă lumea a fost de acord că este mai cuminte să așteptăm textul Constituției și abia după aceea să ne gîndim la consultarea electoratalui, prioritate acordîndu-se firește, alegerilor locale a căror mîzăpare a o depășit pe cea a legislativelor. Așa stînd lucrurile, parlamentarii nu par să dispună să accelereze ritmul Constituentel. Dimpotrivă. Au consumat aproape 12 luni din cele 18 la care le dă dreptul Legea electorală pentru elaborarea legii noastre fundamentale. Și astănu pentru a parcurge etapa preliminară a încilicitelor teze constituționale puse de acord pe fundalul unei totale incertitudinii procedurale. Oricum, după vacanța parlamentară – deci spre sfîrșitul lunii august – deliberările, de astă dată cu caracter decisiv, vor fi reluate pe baza unui proiect propriu-zis de Constituție. Una peste alta – inclusînd și referendumul – s-ar putea ca data intrării în vigoare a noii Constituții să se plaseze undeva spre sfîrșitul lui noiembrie sau în prima parte a lunii decembrie. Abia apoi vor veni și rînd legoare administrației locale și noile reglementări privind desfășurarea viitorelor alegeri. Sînt, totușt, elemente care ne îndreptătesc să credem că „localele” vor fi impuse în primăvara anului 1992, iar legislativele spre toamna secolului an. Este locul să amintim că, potrivit art. 80 din actuala Lege electorală, Parlamentul îi revine obligația de a hotărî organizarea alegerilor (legisla-

tive) în termen de cel mult un an de la data intrării în vigoare a Constituției. Dispozițiile finale ale tezelor constituționale omit, însă, precizarea oricărui termen! Trebuie să recunoaștem că suntem în prezență unul calendar optim pentru o Putere care nu are interesul să-și scurteze durata mandatului de dragul democratiei. (Sîi – nu începe nici o îndoială – el va fi cu scrupulozitate respectat, dacă nemulțumirea sociale vor putea fi în continuare controlate și chiar înabusite fără prea multă rezervă.)

Că popularitatea Frontului diminuează pe zi ce trece astă nu pare a fi un motiv de neînțețe pentru guvernant. Soluții de recuperare există și apariția unor formațiuni politice satelite nu face decât să confirme o strategie nu lipsită de luciditate. Deocamdată puterea le aparține și în ultima vreme ne este dat să asistăm la un intens și stupefiant proces legislativ care, sub aparențele unei angelice democrații, urmărește articularea cadrului legal al unei rețele represive menite să suprime ab initio drepturile și libertățile fundamentale ale cetățeanului. Înainte ca acestea să fi fost măcar consacrate prin textele constituționale a căror definitivare este intențional tergiversată, legea-legilor este precedată de legi (organice sau ordinare) care definesc și împun pe parcele principile viitorrei noastre Constituții. O construcție absurdă juridic și periculoasă pentru individual, chiar dacă nîi se dau încîzite asigurări în sensul „reparărilor” ulterioare a eventualelor prevederi anticonstituționale. Dar efectele negative și chiar prejudiciile cărora le vor fi dat naștere într-împotriva cum vor fi compensate? Sîi pe a cui spinare?

Ocolind sau sfidind „con brio” obstacole majore (cum ar fi bunăoară „mojinea Claudiu Iordache” sau pericolosa grupă de la Berevoaști – pentru a cărei rivalare a fost în mare vîță constituță o comisie parlamentară), mașina de vot fesieră să se dovedește peste așteptările de productivitate, sub impulsul celor doi poli ai puterii reale, slujite cu fideliitate intereselor oligarhiei comuniste care (mai este oare nevoie să atragem atenția?) coincid perfect cu propriile ei interese. Esența comunismului a călăgoaselor reacții ale grupului

parlamentar majoritar nu poate scăpa nici unui observator, cît de cit obiectiv. Așa a fost adoptată Legea siguranței naționale și, cu certitudine, pînă la sfîrșitul actualei sesiuni vor mai fi puse la punct și alte proiecte de lege cu un conținut violent antidemocratic. Să le amintim, în acest context, pe cele privind organizarea și funcționarea SRI-ului, sancționarea „fapelilor de încălcare a unor norme de conviețuire socială” (în fapt brutală reeditare a unuia dintre cele mai abuzive decrete ceaușiste), organizarea și desfășurarea adunărilor publice. În acest din urmă caz notificările prealabile înlîndu-îi locul autorizațiilor eliberate (sau nu), la cerere, de prefecturi sau primării. După armata și Securitate (sereitatea?), afîam că și poliția va fi înridită să facă uz de „toate mijloacele tehnice din dotare”... Fără discuție, dreptul de a fi ucisi se cerea dezvoltat și rotunit! Să mai pomenim și legea audiovizualului care și-așteaptă cu stocism rîndul de cîteva luni... Tentativa sugrăvirii preselor (de bună seamă „o anumită parte” a ei) a eşuat pînă acum, dar astă nu înseamnă că ea nu va fi reluată, resursele cenzurării economice fiind încă epuizate. Am mai spus cîndva: pentru actuala Putere, Puterea constituției o răzvană în sine și una garantie a impunității!

În rest, treimea executivă strălucește prin mîincină, demagogie și incompetență, scenariul privatizării fiind tot mai nebulos. Guvernul încercă zadarnic să se scută de răspunderile haosului economic, explicindu-ne dezastrul prin incompetență și lipsa de mobilitate a autonomizărilor și rebotezărilor agenților economici. Materialele prime lipsesc, blocajele financiare devin tot mai amenințătoare, lipsa de credibilitate politică a guvernărilor ne interzice accesul și la clauza națională celor mai favorizați, și la credite și, mai ales, la rîntăile și atî de necesare investițiile ale străinătății. Minat de spectrul amenințătoarelor răzvrătiri sociale, d-l Roman își reprimă strîngînd din dînti orgolii și aleargă prin județe și uzine, concepe programe de masuri, risipeste promisiuni, recunoaște greșeli (iar televiziunile ne consolăză: greșește executivul, greșește legislativul... greșim cu toții

pînă acum pășeam pe dibuite pe drumurile necunoscute ale comunismului triumfător, acum am luat-o pe calea la fel de nebătău a privatizării... Ce Dumnezeu, trebuie să fim mai îngăduitori! Adevarul gol-golul este că guvernul îi lipsesc soluțiile economice. Înainte de a-și părăsi postul ministerial, d-l Vătășescu (proaspăt „ambasadorizat” la Paris) a avut onestitatea să recunoască în fața deputaților că nici vorbă nu poate fi de redresare economică, singura chestiune care se pune fiind cea dacă vom fi capabili de supraviețuire pînă la sfîrșitul anului. Nici guvernatorul Băncii Naționale nu s-a arătat mai optimist, recunoscînd la rîndu-îi că cercurile înalte finanțe ne în cam la distanță. Plătim pe pielea noastră dobînda gravelor erori politice săvîrșite de tandemul Iliescu-Roman încă din momentul instalării lor la putere, erori ce au culminat cu atrocitățile mineriadei. D-l Iliescu respinge ideea demisiei, amintindu-ne de fiecare dată că exercita mandatul pe care îl-a încredințat zdobitoareare majoritatea a electoratului. Uîă, însă, că nu e vorba de un mandat în alb, ci de obligații pe care și le-a asumat pentru „liniștea noastră” prin demagogica platformă electorală a Frontului. Cîte dintre obiectivele acestei platforme s-au împlinit? Răspunsul nu poate fi decât negativ! D-l Iliescu a înșelat, deci, încrederea și așteptările electoratalului... Sunt argumente, chiar, să nu vor reuși niciodată să sensibilizeze conștiința ireversibil marxistă a „președintelui tuturor românilor”. Însetat de putere, singura sa preocupare este legată de menajarea și (de ce nu?) salvarea vechilor structuri.

Sîntem în cîdere liberă. Oarbă și surdă, Puterea își imaginează că metodele repressive ale trecutului o vor mai ajuta o vreme să se mențină la timbra unei corăbii izbite de valurile tot mai neînțătoarei nemuturiri sociale. Pînă cînd și cît de mare va fi prejuju de căruj plată ni se impune?

Sîntem în cîdere liberă. Oarbă și surdă, Puterea își imaginează că metodele repressive ale trecutului o vor mai ajuta o vreme să se mențină la timbra unei corăbii izbite de valurile tot mai neînțătoarei nemuturiri sociale. Pînă cînd și cît de mare va fi prejuju de căruj plată ni se impune?

Nu este exclus ca guvernul Roman să-și prezinte în cele din urmă demisie. Puterea își imaginează un posibil succesor tot din rîndul ei, reușind să reapară speranțele pentru o scurtă perioadă de timp. Atî și nîmic mai mult. Declinul nu va putea fi stopat. Amplificarea mizeriei riscă, însă, să ne aruncă din nou în zonele obscure ale extremismului (naționalist de stînga?) sau direct în brațele unei dictaturi militare. Făimîtarea și lipsa de unitate a opozitiei contribuie, probabil, la neîncrederea cu care privim viitorul. Cel din urmă, de termen scurt,

ACENTE

Bedros Horasangian

Antisemitism și antiromâniș

Mare parte din dușmanii și ideosincraziile noastre provin din ignoranță și prejudecăți.

Mare parte din stările noastre umorale se alimentează din vorbe și cîștiguri menite ce se transmit de la o generație la alta, de la individ la individ. Mare parte din neînțelegerile lumii în care trăim separată sau încălcată provin din lene, încrezări reale sau alegorii, aleatori, de a o gîndi și altfel. Antisemitașul nu este o cucerire a lumii moderne. El s-a manifestat, de multe secole, sub diferite aspecte și în diverse grade de violență, pe diferență meridiană și paralele ale globului. Explicații și argumentații se pot găsi în întadeudăne. Dar nu despre asta ceva este vorba. În fața destinului cemenilor s-au născut egali. Dar tot semnele lor îi au împărțit, abuziv, după criterii etnice, raciale sau religioase în supracomenii sau subacomenii. Alimentând violență, ură, intoleranță de tot felul. Lucrurile au evoluat sau involuat cu o anumă ciclicitate. Istoria se repetă, chiar atunci când natura nu face sătură. Au fost și neșaptele răsturnări de situații provenite din revoluții istorice. Două mari exemple. Cînd închizitia spaniolă l-a prigonește pe evreu în Cetăția Aragon, ei glăseseru refugiu în Imperiul Otoman care-i primește cu brațele deschise.

Nu chiar dezinteresat, după căderea Constantinopolului sultanul Mehmed al II-lea încerca să pună comerțul și economia pe baze neocristiene. De altfel aceste comunități din Turcia au rezistat în timp și chiar azi, la Istanbul se vorbește astăzi numitul ledino, un dialect castilian. Ironia istoriei face ca locuitorii jărilor arabe islamice care în Evul Mediu au fost capitoliere cu evrei, să se afle azi în conflict, mai pe față, mai pe secună, cu evrei. Nu întră în detaliu. În România evreii sunt prezentați de multe surse de ani, ei venind în valuri successive, integrându-se într-un fel sau altul în viața socio-economică a Tările Române. Au fost momente când etiudența față de ei a fost una echivocă sau chiar celișă, dar de la înaintea revoluției revoluționare de la 1848 sau, mai tîrziu, prin politicieni de talie lui Mihail Kogălniceanu, s-a soficit emaniparea evreilor.

Dominitorul Alexandru Ioan Cuza îl numea „român de cult mozaic”. De altfel în 1864 s-a votat în Obșteasca Adunare a României prima lege care le acordă drepturi comunitare. În 1879, sub Carol I, modificarea articolului 7 din Constituție a dus la posibilitatea ca el să devină cetățean român în mod individual. Evreii care au luptat sub steag românesc au fost acceptați și îi s-a acordat cetățenie în mod colectiv. Cel care le va acorda drepturi legitime de cetățieni și statutul român va fi regula Ferdinand.

Prin decret-legi ratificata de articolul 133 al Constituției din 1923 se rezolvă problema încreșterii evreilor în Tările Române. Să mai amintim și faptul că la Războiul de Reîntregire a României au participat ca militari în armata română aproksimativ 20 000 de evrei. Ce s-a întâmplat între cele două războaie și în timpul celui de-al doilea se săste. Deportări, camere de gazare, moarte, suferință. Au pătimit și alții, și adesea. Fără să facem clasamente și bine să nu uităm toate nenorocirile săbătute asupra lor mai ales azi când îl se educ încredințări deosebit de grave. Răstălmăciile ale fapelor, interpretările abuzive, mistificări și exagerări de tot felul pînă în minciuni strălucitoare. Cînd se poate spune orice se poate și crede orice. Chiar aşa? Cui folosește? Au apărut în presă fel de fel de articole și lucrări de poziții care, de pe la, încercă să nu fie înțelese într-o lățură și într-o lățură. Interesnică, interconferențială. Gravale situații de fapt din România de azi sunt puse, mai pe față, mai pe oscile pe seamă zlogenerilor, pe seamă celorlalți. O campanie mai veche împotriva ungurilor. Acum evrei. Cine va urma? Riscul este enorm, consecințele incontrolabile. Demnitățile naționale nu pot să îl încîndeze pe dușmanul celor de altă etnie. Toți, de ABSOLUT, toți cetățenii României sunt – sau ar trebui să fie! – egali în fața Constituției – care încă nu e gata! – și a legilor în vigoare. Discriminările pe suport etnic sau religios, mai mult sau mai puțin concrete, nu vor face decât să învățebească diferențele componente ale peisajului național, social, religios românesc. Cine sunt cei care și manipulează opinia publică românescă? Am citit în revista Europa sau în România. Mare articole ce depășesc cu mult minima decentă necesară chiar și în prezentarea unor simple speculații fanteziste, să le spunem eufemistic,

dar acolo nu de Idei este vorba ci de o întreagă strategie, de o susținută și coordonată campanie de culpabilizare. Înțîndu-i pe români împotriva evreilor, ungurilor sau altor nemuritori trăiesc pe pămînt românesc se încreză că otrăvirea atmosferei socio-politice care și ea cum o său și cu lojă. Înălți o diversitate. Spre folosul cui? Să le spunem apărat: tot el acela de ier că opăsau înțelepte pe podulă ideologică iar azi au devenit „buni români”, „patrioți”, „salvoitori ai nemuritorii”, „oameni de bine”. Cuvintele: popor, judecă, neam, flină națională și altfel, pilină de încrezătoră emoțională derăzită de semnificații cu rădăcini edenice, se scriu cu literă mare. Așa că publicist autoritățea morală și dreptul de a le folosi? Orice tropădus care scrie despre Ceaușescu și řeșea propagandă ideologică își poate permite să scrie fără să-l tremure mină despre „valorile perene ale spiritualității românești”? Nu e cam prea multă nerușinare și îndepărțire în acest spațiu? Vechea cîlică a slujitorilor de partid, gîndăcărimea următoare ce se înghesue pe bufele cu circuit închis pentru un om și un popor, marionete obediente dispuse pe la orice compromis moral și răsuflare nominală centrală sau județene, o loată întreagă de oportunități, demagogii și urări, perverși și velețuri complexă, fără căpeti și altă meserie decât „Ce este dumneata de profesie?”, „Minciună”, boala secolului, el bine, totușă acesta, plus voluntari naivi (că de naivi?) sau ignoranți (că de ignoranți?) încoeră acum; în cîsa de primăvara-vară fierbință, prin mijlocirea vorbelor meșteșugătoare și imbodească omul de înțind. Evreii apar ca jepi împășitorii ai tuturor relațiilor din Tările Românești. „Explicațile” și „teoriile” domnului colonel (i) Radu Theodoru sunt abracadabrante. Din păcate urăjenia și violența curvenilor nu pot fi trecute cu vederea. Puse în gazete sub etajă împărtășită NATIONALE ele nu pot face decât rău. Să statuim prin Constituție și lege – să cum sălătă, retoric, revista Europa – că în funcții importante și demnități de stat nu pot accesa decât etnici români? Dar perci totușă că românii erau/încă legali, perci, nu? Decă un civil, cîlică român, „indiferent de naționalitate”, nu are același drepturi (în îndatoriri) ca și ceilalți, atunci cum mai putem vorbi de stat de drept, democrație și totele celeste? Să amintim doar că nu de mult omul de rînd din Peru îi susține și el președintele pe un etnic de origine japoноveză (?!?) și nu pe scriitorul de extracție „curmă“ autohton, Verges Llosa, care nu vinește jura străinilor, yankees și a fost considerat prea liberal pentru un electorat conservator. Ni se pare în ordinea firescoului că orice cetățean român să poată accesa la orice post în România fără nici un fel de discriminări de natură statistică! Voi susține întotdeauna un tîrziu intelligent și cînd în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli, inconsecvențe, lepădături. Valorile morale și etice nu pot fi confundate pe temeiuri etnice sau rasiale. Suntem buni sau răi, apoi albi sau negri. De aceea, să repetăm, introducerea criteriilor etnică, raciale, religioase sau de orice natură. În judecătore și aprecierea cemenilor sau a organizației politice de stat devin de pericolose. Antisemitașul alături nu poate induce servicii cauzei naționale, demnității poporului român, culturii și civilizației românești. Ne vom face de rușine – iară și în lîngă lîngă în față unui armean hoț și necinstit. Trebuie să ne amintim nu doar meritele și succesele ci și propriile greșeli

ACENTE

Nicolae Baltă

Dilema '91– origini în timp

Pare să devină tot mai evident, de la o vreme încoace, că situația României din 1991 se asemână mereu mai mult cu cea din 1989: în timp ce guvernul comunist din Europa de Est cădea, unul după altul, „administrația Ceaușescu” rămănea „de neclinti”, iar cemenii priveau cu disperare și invidie creșterea fenomenului. Invidie la adresa vecinilor, disperare la propria noastră adresă. La ce bun? ne întrebam (probabil) cu toții. La noi tot nu se va schimba nimic. Ce putem să facem? Să... Intr-adevăr, pără extreム de greu – decă nu imposibil – să facă „ceva”, iar evoluția evenimentelor a dovedit-o, din nefericire, din plin: ruptura și răsturnarea, atunci cînd (totuși) s-a produs, în cele din urmă, au fost singurește. Era – fusese – intr-adevăr greu, foarte greu să facă ceea ce făcuseră cei din prejup...

Că și atunci, România se aflat actualmente pe locul din urmă, fiind ultimul stat neocomunist, în timp ce pe atunci fusese ultimul stat comunist: mereu ultimul. Mereu la coadă. De ar fi fost numai astăzi! Înțelepță, în cîzul nostru, „cel din urmă” au fost cei dinții”. Din păcate – și aici e crizma istoriei și a soartei – pentru scurtă vreme. Deoarece însă violența rupturii, datorindu-se inexistenței vreunui mișcare de opozitie anterconstituțională și, prin urmare, beneficiind de experiență politică („Solidaritatea” avea în activ vreo 9 ani, iar Charta 77, vreo 13) a avut o consecință nefastă: pe locul lăsat de conducerea eliminată cu ajutorul forței „brute” nu a avut cine să se înstaleze prompt. Mai exact: cine ar fi putut să se înstaleze, fie și provizoriu (mă refer, evident, la disidența scriitoricească, dar nu numai) nu a știut să o facă, nu a-să priceput să ocupe cu repezicune locul liber – „vacuumul de putere” (spud. Ion Iliescu, unul care a știut foarte bine cum să o facă). În absența acestui nucleu de disidență (respectiv absența unei opozitii anticomuniste) s-a datorat – trăbulele să o recunoaște, fie că ne convine ori nu – faptului că cel mai puternic apărător de represiune din lagărul socialist a flințat (cu excepția U.R.S.S., centrul coordonator) la noi, în România. Un șir de ghinioane, realități, pornit de la acest prim ghinion, nefindăinic.

Acum, la mijlocul anului 1991, ne aflăm, spus-neam, într-o situație identică celei de la sfîrșitul lui 1989. Motivele sunt și ele identice. Deficiențele de acum sunt – nu rămasă – cele de atunci: absența unei societăți civile, în lipsa unui nucleu care să o creeze și să o asambleze, regrupând-o în jurul-i; inexistența, prin urmare, a constiției de sine a societății, indiferent de natură socială căreia îl sperjine. Imaturitatea politică, altfel spus, care este în primul rînd o imaturitate civică: sistemul represiv a infantilizat societatea românească, ură la adresa „celui mai iubit și al poporului” nelind, ea în sine, decăt un sentiment primar și nu o gîndire coerentă, o vizionă lucidă și, în consecință, nepuțind servir decăt ca bază și declarator („monarh”) al exploziei de furie care a dus în specificul, astăzi de admirat, în Revoluție, ce se-a dovedit în scurtă vreme și, tocmai din acest motiv, o revoltă populară și nu o revoluție. (Revoluția a fost la Praga, de exemplu, și a durat 19 zile, constând în tratative cu guvernul, partata de Havel, opozant de nolorete publică și de aceea sprijinit consecvent de suportul de milii de cemeni din Pieța Venceslăs, tratative desfășurate în absența oricărui act de forță din partea autorităților. Pentru a nu mai vorbi de „Solidaritatea”...) Așadar, cea prima reacție a blocului de acum pare să săbă origină prea îndepărtată în timp; decăt ar fi să nu mai exprim o clipă asupra lor, ne-am putea întreba încă o dată cum de ce a fost posibilă creația acestui formidabil eșalon de represiune care să-a numit Securitatea română și, în continuarea Interrogării – dacă ea ar fi putut fi, în vremul fel, impiedicată. (Seu, la fel de bine, dacă ferocitatea ei s-a datorat „molociunii” poporului român, ori molociună în cîştigătoare – de care se face astăzi coaz – a fost provocată de exces coerciției fizice și exercitată de acestă instituție. Înțind cont de rezistența armată anticomunistă din munți în deceniul cincis, neglegată de „țările frânte”, respinsă capătă contur...) Cîştigătoare prea dificilă, oricum, pentru a putea primi întră vreo dezlegare, afirmativă ori negativă. Cert este că orice încercare de mișcare contestată a fost tolădere întrîntă cu o rapiditate extraordinară (vorbesc aici de perioada guvernării lui Ceaușescu, „Intervalul Doi”, 1947–1954, făcând, cum zilele totăzuință, întrebarea inutilă și stu-

pîldă chiar). Marșul studenților pe străzile Capitalei din decembrie 1989, grăvele din Valea Jiului din 1977, „mărcarea Goma” din același an, premiergătoare, evenimentele din noiembrie 1987 din Brașov, crearea S.L.O.M.R. – toate au fost, și înăbușite în față, fie pedepsite ulterior (Valea Jiului) sau o cruzime și forță impunibile. Disidența scriitorilor din 1989 nu a făcut decăt să reconfirme teribilă vigilență și rapiditatea de reacție a sistemului reprezentativ: practic, nu putem mișca un deget, iar dacă totuși răupesci să-l măști, erau într-un fel sau altul – funcție de priceperea în nă „strategiei” și de noroc – anihilat, paralizat, redus la neputință. Tot ce putea obține era să se știe că în România există (încă) un disident – și, după aceasta, să te păzești căt puține de bine. O mișcare de opozitie coerentă, stabilită, „cu statut”, nu-a putut (nu se poate) închega niciodată și aceasta, mă tem că (după cum am arătat) din motive obiective – sau în primul rînd obiective.

Necazurile noastre de acum acestui leapt se datorează, în esență, în realitate, de-a dreptul buimăștilor. În Decembrie 1989, de atunci încoace – sau poate abia din vara lui '90 – nu început să se tot dezmetească. Au înțelește treptat că să sint păcălit și aceasta i-a făcut să capele constiția de sine, să se considere individuali maturi și liberi și, în consecință, să „îndrăznească” să li conteste pe cel în care își puseseră, mesiv și necondiționat, orbește, încrederea. Au înțeles, cu incetul, să nu mai simtă nevoie de tutelă. Procesul de trezire, care în vecinătatea din Est începea, cum se știe, de 10 sau de 13 ani, la noi început de vreun an. și vreun să cred că nu exagerez și nu sunt prea entuziasmat decăt să spun că, pentru un interval astăzi de scurtă vreme, sînt remarcabil. și acesea, în absența principială instrument mass-media – Televiziunea – care ar fi putut schimba cu rapiditate nivelul civic și în condiții în care media scrișă a răzbătut multă vreme destul de greu pînă la oameni și în constiția oamenilor.

No trezim, totuși, neîncătă, în timp ce contextul s-a schimbat, el, demult: Bulgaria, singura țară în care populația i-a votat majoritatea pe comuniști, s-a scurțat de el în decembrie trecut. Nu e cazul să ne mirăm: nici la ei forțatul represei nu a egalat o-pă secese de la noi, în ce privește „deschiderea spre Europa”, respectiv indicele de izolare națională (factor decisiv în „luminarea” conținutelor) – cine urmărea programul televiziunii bulgare nu mai are nevoie de precizări. Din acest motiv, unitatea și hotărârea în acțiunile greviste de răsturnare a autorităților (neo)comuniste „legitim alese” a funcționat împotrivă. Ceea ce la noi însă de dorit. Să nici ajungem la ultimul punct al problemei românești actuale.

Lipsa de convinge și de fermățe în acțiunile sindicale revendicante ori radicale este întră principală de care suferă societatea românească postcomunistă și care minează orice asemenea inițiativă. Nu este și es decăt tot o făță a handicapului reprezentat de infantilismul civic și politic. Există o timiditate, o timorare, o inhibiție latentă în gestul de a cere – și nu ales de a forța – îndepărtarea condusului actuală falimentară a țării. Efortul din decembrie '90 a fost cu ușurință scindat și pulverizat. De roguș, toate acțiunile greviste au fost dezarmate fără gros, lipsă de fermățe – ca și de unitate – dobîndind o triste reputație. Acestea, probabil și datorită naturii revendicărilor, care era de ordin material și nu politic, sindicaliștii cerând, de fapt, sporuri penale și ajutoare materiale și nu schimbarea unui guvern care nu prea mai era de unde să le tot dea nici pe una, nici pe alta; fără a mai pună la socoteală refuzul de a înțelege că sistemul acesta de „hrâniro artificial”, în loc să vine de boala, nu face decăt să lungescă agonie. În momentul de față un nou efort de proporții sporite – pe hîrile, edificînță înțelește (fertă-mi și împotrivă) a fost organizat de Uniunea Confederativă Națională, însumind 3 milioane de membri (cînd suficient de masivă pentru a da greutate maximă acțiunii), cu scopul împedire și respiciat deciziei de demitere a Guvernului actual în favoarea său, creditabil sub toate aspectele și de demitere a condusului Televiziunii – elementul esențial de dezinformare (efectuat cu un asemenea profesionalism. Înță autori ar moră pedepselo penale cîte mai greie cu puțință). Pe de altă parte – și în același timp – contextul est-european este (din nou) la fel de schimbat ca și în 1989, punând pentru a doua oară România într-o poziție pur și simplu anicononică. Nici astăzi, ea nu a înțețăzit (prea mult) să se sincronizeze cu istoria. Să, de data aceasta – least but not least – există o opozitie, mai puternică sau mai fragilă: după numele șapte zile de la constituirea ei, în înăbușirea dată în stredă de Alianța Civică au scos, punctual, vreo 300.000 de cemeni. Acțiunile de acum a sindicatelor este primul efort de asemenea proporții și de o asemenea calitate. La ora apariției acestui articol vom fi știut de mult decăt imaturitatea societății civile românești a diminuat înăbușirea, sau dacă trebuie să mai aşteptăm,

DESPĂRTIREA DE SORIN DUMITRESCU

Apariția, în România liberă de sămbătă 22 iunie, a articolelor „Acces absurd sau proces de intenție? Mai mult decăt un răspuns d-lui Andrei Pippidi” al d-lui Sorin Dumitrescu mă obligă să citeză precizările.

Această rememorare a conținutului articolelor d-lui Andrei Pippidi este – cred – suficientă pentru a arăta că acuzațiile de legionarism, pamântism, antisemitism etc. corespund mai curind unei construcții mentale a d-lui Sorin Dumitrescu decât realității textului.

3. Nu voi comenta aici nici suprapunerea dintre romanism și ortodoxie, nici pericolele pe care le înconjură alinierea noastră la standardele occidentale... Va trebui, în schimb, să observ că replica d-lui Sorin Dumitrescu nu reușește să se susțină principalei curențe a polemicii românești – aceea de a dubia o stîngăce critică a opiniei adversarului cu un regretabil proces de intenție – care, aici, escaladează trei nivele.

2. Reamintesc faptul că articolul în cauză al d-lui Pippidi este format din trei părți.

Prima, în care se analizează coloratura politică a partidelor actuale, se termină cu unele considerente generale asupra „dreptei”.

A doua e dedicată în general – dar nu numai – analizei articolelor d-lui Sorin Dumitrescu din numerele 17 și 18 ale revistei 22. Referirea la „Pamânt” nu îl privește pe d-l Sorin Dumitrescu, ci e legată de discursul public al unui vorbitor exaltat, nenominalizat și, poate, necunoscut. D-l Andrei Pippidi se referă, critic, în special la teza conform căreia poporul român e născut ortodox – teză înacceptabilă din simplu motiv că creștinismul a pătruns în Dacia cu mult înaintea cristianizării ortodoxiei – și la blamarea înădoritismului religios apusean. În susținerea discursului său – de o perfectă urbanitate – d-l Andrei Pippidi face uz de unul dintre drepturile fundamentale ale omului: dreptul de a fi ironic.

În ultimul segment al articolelor, d-l Andrei Pippidi comentează apariția unei broșuri de propagandă legionară. Plecind de la constatarea confuziei care afe-

mărișă cu aspirație de colegul meu de la G.D.S., voi continua să înțeleg altfel identitatea culturală a poporului român.

Imprejurările actuale mi se par destul de grave pentru a nu mai irosi timpul cu discuții despre sexul Îngerilor. D-lui Dumitrescu, care s-a înarmat cu o erudiție grăbită împrumutată dintr-un manual de istorie biserică pentru seminaristi de la Sibiu, î-a explica numai, pentru cultură sa generală, că Fatima nu e o săfătă sărbătorită în calendarul catolic la începutul lui mai, ci o celebră localitate în Portugalia.

Pentru a nu pierde din vedere problema, de la care m-a abătut această replică violent egocentrică, as mai adaug că Parlamentul a votat chiar săptămâna trecută teza constituțională după care statul protejează libertatea religiei și admite, facultativ, învățămîntul religios în scoli sale (care, în vîrstă, vor fi designate concurente de altele). Citez a cred că Parlamentul a avut dreptate. Înțierea în cele sacre nu poate fi obligatorie: ar fi o jignire pentru Dumnezeul căruia, în limbă deschisă și în diverse forme de ritual, ne închinăm cu toții.

ANDREI PIPPIDI

RÂSPUNS LA O DIATRIBĂ

„Un triumf modest, dar semnificativ”: cu expresia unui autor comic, așa ar putea fi definit răspunsul d-lui Sorin Dumitrescu, în sfîrșit găzduit de România liberă, după ce 22 iunie să-l publice. Articolul care a stîmptat acest vinjor răspuns se întîmplă să fie al meu. Dacă nu-a cunoște temperamental furtunos al preopinientului meu m-ar surprinde efectul, cu totul disproportionat față de cauză. Cititorul să-nu și închipule, cumva, că eu aveam vreo răbdătură cu cineva ori că am încercat să-l îndrept cu sila ideale, pe care le său puține și fice. Mi-am manifestat doar neliniștea față de ascensiunea dreptelor în România de astăzi, între aceste tendințe, fără a-l socoti pe d-l Dumitrescu un „lider”, cum l-ar plăcea să se credă, m-am ocupat și de o anumită propensie la ortodoxie militante către naționalism. Publiciștii noștri nu se înțelegă pentru ortodoxie de dragul Muntelui Athos sau al copiilor, ci cu intenția de a spori autoritatea doctrinei naționaliste cu mijloacele unui mesaj romantic. Diatriba care mi se adresează, înlocuind argumentele cu insinuări ofensatoare, nu-și avea locul într-un jurnal civilizat. Mulțumesc redacției 22 că a înțeles acest lucru, în ce mă privește, deși

nesupunerea în munti

Cei care de un an și jumătate se străduiesc în fel și chip să restrângă procesul comunismului la blestemata „epocă de aur” sau doar la anii de după 1972, și-au prea bine mobilurile ascunse ale acestei simplificări.

Paginiile care urmează dovedesc că mai sunt printre noi mulți dintre cei care au trăit și participat, de o parte sau alta, la anii incrincați ai instaurării dictaturii comuniste, încă mai mulți fiind cei care, trăgindu-și actualele privilegii din confruntările singeroase de acum 40-50 de ani, au tot interesul de a le face uitate.

Dar evenimentele de la sfîrșitul anilor '40 și din deceniul următor, de pînă la ocazia „liberalizării” de la sfîrșitul teroarei dejiste, nu sunt doar simplă istorie destinată memoriei colective, deoarece rădăcinile lor se întind de-a dreptul pînă la noi și fac în continuare parte din viața noastră.

Cunoașterea că mai multor episoade și reconstituirea că mai fidelă a ceea ce a însemnat rezistența armată a acestui popor din vremea înrobirii sale, compensează o bună parte din slăbiciunile înregistrate ulterior și transformate în motive de indoială asupra capacitatei noastre de supraviețuire.

Devine evident, pentru oricine citește rîndurile ce urmează și pe cele care le-am strîns în arhiva noastră, cu speranța de a le spori numărul, că „răboiu din munti” a implicat milii și mii de oameni și destine, deoarece numărul luptătorilor propriu-zisi se cuvine multiplicat cu o mărime apreciabilă, dat fiind cercul larg al celor care s-au aflat în spatele lor riscându-și libertatea individuală și deseori viață.

Importantă nu se pare mereu diversitatea a celor care au luat atunci armă în mînă, de la elementele de elită ale armatei, trecind prin rîndurile exaltaților și pînă la oamenii așezati ai satelor, gospodari de frunte, invățători și chiar preoți. În ansamblul „lagărului” la care am fost reduși, o există desigur un particularism românesc al fenomenului rezistenței armate, care se cere cunoscut.

Oameni cu destinele zdrobite, mulți dintre ei ajungând atunci, an după an, sosirea salvatoare a celor ce semnaseră cu rușii documentele de la sfîrșitul răboiului...

RADU POPA

UN EROU AL REZIȘTEI ARMATE LA OPREȘIUNEA COMUNISTĂ: TOMA ARNĂUȚOIU

O îndatorire morală, înainte chiar de una științifică, a istoriografiei noastre de astăzi este alcătuirea unei istorii adevarate și că mai complete a rezistenței românești la opresiunea comună. Ea ar trebui precedată, poate, de schitarea unei tipologii a acestei rezistențe, menită să despartă hotărât, mai întâi rezistența adevarată, de principii, de pseudorezistență izvorată din nemulțumiri personale, fără semnificație în planul principiilor, iar apoi în cadrul rezistenței autentice, diferențe forme de rezistență, de la refuzul adezurii, tacit sau expres, față de regimul comunist, la rezistența armată față de represiunea opresorilor împinsă pînă la înlăturarea fizică a adversarilor lor, fății sau potențiali. Este o îndatorire urgentă, impusă deopotrivă de obligația de gratuitate față de cei care au plătit cu viață, cu singele și sănătatea, curajul de a fi înfruntat bărbătește împărăția comunismului, dar și de imperativul astăzi adevaratului, mai cu seamă de către tineră generație.

Frățiea Armata roșie „Dimbovița”

De cîteva luni bune (ce zile bune? Ba, foarte reale!) să suntem la o perfidă și abil concertată contraofensivă a sprijinitorilor fostului regim, destinată să reabilitzeze cind nu să glorifice fărădelegie nu numai ale partidului ci și ale statului comună, dar mai ales ale virfului lor de lance, Securității. Conducătorii acestelui „instituții” de apărare prin orice mijloace, crică de mîrsavare, inclusiv omorul cu singe rece, a defuncțului regim, răspunzător de nemulțumite crîme săvîrșite în ultimul patru decenii și jumătate sunt înțălitii de o anumită frăție a proscri scrisă și audiovizuală („frățiea armată roșie” dimbovițeană?) ca vajenici apărători ai „independenței” și „suveranității” naționale, ai „ordinelor” publice și ai avutului național. Colaboratorii (cîteva: complicit) K.G.B.-ului, și ai G.P.U.-ului pe teritoriul țării noastre apar — în aceste romane-folclor stupide și impudice cind nu de-a dropti scandalos prin neadesevărurile debitate — în postura de „supermani” ai contraspionajului românesc, care n-au făcut altceva decât să se străduiască să anihilizeze magințările diabolice ale agenturilor străine care, printre altele, ar fi urzit și condus din urmă pînă și revoluția românească deciană la Timișoara. În decembrie 1989 și încheiată la București prin dobrevirea clanului ceaușist. Se încercă astfel să fie date uitări ororile din ultimii 45 de ani al acestor ieniceri ai trădării naționale, ororii care au constituit tot alătura trepte în ascensiunea lor pînă la posturile de comandanți în care își surprind revoluția din decembrie 1989. Întrebarea pe care nu își au puști-o apologetii lor năștini ori doar personal interesați să-și ascundă propriul colaboracionism cu „instituția”, dar pe care opinia publică trebuie să le-o pună, este: prin ce fapte din prima tinerețe și-apăsa călătoarele avansările pînă la gradele și funcțiile de comandanți de la sfîrșitul domniei ceaușiste. Nu care prin obedieneță față de potențiați deliști și coaușii și prin executarea fără murmur a ordinelor acelerate primite? Nu cumva printre (prea-puști) colonii și generali aflați finca? În boala insinuațelor militare sub învinuire benignă față de îndelungată și odioasă lor activitate infracțională se numără cei mai aprigi tortionari și ancheiatori ai Securității din trecutele decenii și cei mai nechuțători execuțanți ai poruncilor partidului? Să nu care pentru întransigența lor („revoluționară”?) au fost răsplătiți cu posturi înalte în țară și străinătate? De mirare ar fi doar contrariul, prea bine știut fiind că avansarea în Securitate depindea de fidabilitatea față

de telurile partidului și de clanul său condusător.

Ascensiunea neîngrădită a opresorilor

De aceea nu ne-ar mira deloc dacă printre cei care au ordonat și înfăptuit represiunile singeroase contra mișcării revoluționare anticomuniste din perioada 16-22 decembrie 1989, să ar fi în loc de frunte acuzații securiști care în junetea lor s-au „distins” în acțiunile de exterminare a rezistenței armate din munti și pădurile românești. În perioada 1948-1960, recent „România liberă” (din 7 iunie 1991) publică mărturia unui profesor universitar de medicină despre „faptele de armă” ale unui asemenea „vinitor” de luptători anticomuniști din muntul Blăstîței (1953), care ulterior a devenit comandant cu grad de general, al trupelor USLA și, față incredibilă, după revoluție a fost avansat la gradul de general-colonel! Pentru că atât în țară cât și în străinătate se cunoaște foarte puțin despre mișcarea de rezistență armată românească din anii 1948-1960 la opresiunea comună, este bine să se stie că o altă mișcare a existat și pe meleagurile noastre și că ea și-a avut eroii și legendari. Această mișcare a avut o amplioare și o forță demnă de cea mai înaltă admirare, dar a fost ascunsă cu grija de regimul comunist atât în epoca cât și ulterior, răminind aproape necunoscută pînă astăzi, la un și jumătate de la revoluția din decembrie '89.

Captură de securitate la vîrstă de 2 ani

Prinț-o imprejurare ce ține de profesia mea de apărător la bară justiției, am intrat în posesia unui document cum nu se poate mai revelaș în acestă privință: sentință de condamnare a detasamentului de luptători anticomuniști cunoscuți sub denumirea Haiducii Muscelului. Detasamentul îl-a avut în frunte pe ofițerul de cavalerie Toma Arnăuțoiu și a întreprins numeroase acțiuni armate în munti Argeșului, al Cîmpulungului-Muscel și în Bucegi în perioada 1948-1959. Documentul mi-a parvenit prin diligențele doamnei R.V., fiica naturală a lui Toma Arnăuțoiu și a Mariel Plop, a cărui nume membră și ea a amintit în detasamentele de luptători, condamnată la rîndu-i la muncă silnică pe viață și dispărută într-o incișoare de exterminare comună. Cum și-a aflat obînșea doamna R.V., astăzi distinsă violonistă într-o orchestră simfonică de elită a țării, este o poveste care merită să fie istorisită micăcar pe scurt, spre neînțețea nemulțumitorilor infami ale regimului comună. Născută undeva în munti, într-una din ascunzătorii grupului Haiducii Muscelului, doamna R.V. a intrat în ghearele Securității la vîrstă de 2 ani (b) cind, după o luptă crîncenă, părinții ei au fost capturați de Securitate, întemnițați și în cele din urmă bătăliți. Adusă la un leagăn de copii mici din Cîmpulung-Muscel de o „delegată” a Securității, fetiță, în al cărei act de naștere figura doar numele mamăi — Maria Plop — a fost înființată la vîrstă de 4 ani de doi oameni de suflare. Aceșia îl-au dat o educație alesă și, ceea ce era mai important, îl-au oferit căldura părintească ce-l fusese rapidă brutal din fragedă pruncie. Cind, ajunsă la maturitate, a ajuns întimplător, răsfînd vechi acie de familie că părinții și firești săi alii decât cei și-au stinuți pînă atunci, a întreprins cercetări minuțioase referitoare la imprejurările infernă, afînd că este fiica naturală a lui Toma Arnăuțoiu, figură legendară a rezistenței armate românești la opresiunea comună. Din acel moment și-a propus să afle adesea intreg despre faptele pentru care părinții ei au pierit: tatăl în

fata plutonului de execuție, mama, într-o temniță de exterminare lîntă. În prezent, în semn de omagiu față de memoria părintelui ei adevărat, se străduiește să adauge pe căi legale la numele său actual, numele tatălui firesc declarat „necunoscut” în actul de naștere inițial.

Poporul român nu a fost las

Ce putem afîla, citind printre rîndurile sentință nr. 107 din 19 mai 1959 a Tribunalului Militar al regiunii a II-a militară, colegiul de fond, (dossier nr. 1220/1959), sentință redactată în limbajul de judecătore, „demascator” al epocii? Înainte de toate că acest atât de hulit, pentru pasivitate, popor român nu a îngemunchiat în mod lag în fața dictaturii „asupra proletariatului”, că l-a opus o rezistență dirăjă, armată uneori și împinsă nu rareori pînă la jerihă supremă, o rezistență justificată de dreptul sacru de împotrivire la opresiune, drept conștiință de primele Constituții democratice ale lumii civilizate. Reamintim în acestă privință că art. 2 din celebra „Declarație a drepturilor omului și cetățeanului” adoptată la 26 august 1789 de Adunarea Națională Franceză enumera printre drepturile naturale și „imprecsipribile” ale omului, „rezistența la opresiune” și că art. 35 din „Declarația drepturilor omului și cetățeanului” votată de Convenția Franceză la 23 iunie 1793 prevedea că atunci „cind guvernul violență drepturile poporului, insurecția este pentru popor și pentru fiecare parte a poporului cel mai sacru dintre drepturi și ceea mai indispensabilă dintre îndatoriri”, șadar lupta deținătorilor de luptători anticomuniști din primul deceniu de „democrație populară” se înscrise glorios în vastă mișcare de rezistență din acest secol fată de toate formele de tiranie, de dreapta sau de stingă.

O bătălie care a durat un deceniu

Ceea ce învederează apoi, cîtătă în subiect, amintind sentință de condamnare la pedeapsa capitală a unor membri din grupul Haiducii Muscelului, este amplioare, nebună în epocă, și durată miraculos de îndelungată (zece ani!) pentru acelă vremuri de cruntă represiune a acestor inclexări pe viață și pe moarte, dar mai cu seamă profundizarea pînă la care a pătruns în străinătate autentică populară, în primul rînd în cele țărănești, rădăcinile mișcării de rezistență națională. Atât astăzi că să a cuprins vastă regiuni împădurite și muntoase ale țării; că grupurile de rezistență erau constituite, instruite și comandante asemenea unitătilor unei armate regulate, supunindu-se unei riguroase discipline militare; că membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții militare și erau cîștigători prin ordine de zi pentru fapte de vitejie deosebite; că aceste deținători aveau în dotare armament puternic și diversificat precum: puști-mitrăleră, pistoale simple și automate, pistoale-racheta, mari cantități de cartușe și explozibili; că baza operativă a grupului Arnăuțoiu a-șă fi înființată în comună Nucșoara, județul Argeș, pentru a se deplasa ulterior în pădurile și munti din imprejurimile poartivit nevoilor dictației de operațiuni militare în curs de desfășurare; că într-o primă fază, pînă în 1949, grupul Arnăuțoiu a colaborat îndeaproape cu nu mai puțin vestitul deținător de execuție, că și membrii deținătorilor de luptători care purtau nume conspirative, le-au fost atribuite grade și distincții milit

împotriva comunismului

Extras din sentință nr. 107/19 mai 1959 a Tribunalului Militar al regiunii a II-a Militară

Cu unanimitate de voturi făcind aplicarea art. 207 al. 1 C.P., art. 464 al. 1 C.P., art. 101 C.P., art. 25 pct. 6, C.P., art. 30 din Codul Familiei și art. 304 C.J.M. condamnă pe:

- ARNĂUȚOIU TOMA la MOARTE pentru infracțiunea p.p. de art. 207 al. 1 C.P. și la muncă silnică pe viață pentru infracțiunea p.p. de art. 464 al. 1 C.P.

Conf. art. 101 C.P. va executa pedeapsa cea mai gravă.
Se dispune confiscarea totală a averii personale a inculpatului.

Dată și citită în sentință publică astăzi 19 mai 1959 la București.

A RESPECTA JURĂMÎNTUL LUI HIOPCRAT

Serafim Păslaru (medic): „Într-o bună zi am fost anunțat telefonic de către medicul șef al raionului Muscel că trebuie să plec pe Valea Dâmboviței, împreună cu o echipă sanitată, ca să-l îngrijim pe muncitorii forestieri care nu puteau cobori Joe, la consultații. De la Rucăr am plecat călare, cu rucsacul cu medicamente, însoțit de responsabilul politic. A doua zi, spre seară, am ajuns la un centru de adunare al tuturor lucrătorilor forestieri de pe întoarcere Valea Dâmboviței, de la Izvoare pînă la Rucăr. Fuseseră adunați toți muncitorii, urmînd să li se citească un referat despre cum trebuieexploatare pădurile după sistemele sovietice.”

La un moment dat, s-a stins lumina și responsabilul politic a hotărît să se continue la lumină felinarelor. Cînd, dintr-o dată, ușa de la sală s-a deschis și a apărut țeava unei puști-mitrăleră.

Toată lumea știa că în munți activează partizani. A intrat înăuntru un tip cu barbă și mustață care-a zis: „Bună seara, tovarăși. Continuați-vă ședința că noi stăm la ușă, afară”. Și pe urmă, cel cu mitraliera: „Rugăm pe domnul doctor Păslaru să vină pînă afară”. Am leșit, mă temeam să nu mă impună. Și, afară, mă lăsa de braț și zice: „Mă cunoașteți? — Nu. — Sînt Cutare.” Era vîrul meu, plecat în munți, dar acum avea barbă și eu nu-l mai văzusem de ani de zile. El fusese locotenent de cavalerie la Casa Regală. Mi-au cerut medicamente: aspirine, piramidoane, alcool, vătă, feșă — au luat din rucsacul cu care venise numai că le-a trebuit. Și mi-au dat un bilet: Materialele următoare... au fost ridicate de noi de la dr. Păslaru. Și au semnat: Partizanii libertății.

Pe urmă, m-au dus înăuntru, în sala de ședință. Responsabilul politic credea că m-au luat afară să mă impună, dar oamenii, muncitorii forestieri au început: „El nu impusă pe nimeni. Pălașta vin prin pădure, pe la noi, dar nu ne fac nimic, noi stăm de vorbă cu el. El nu are nimic cu noi. Dacă au ceva cu cineva, atunci cu dumneavoastră au”.

Era vorba de responsabilități politici. Declină înăuntru și partizanul care era cu mine începe să le vorbească: „V-ați vîndut tara. Tălați pădurile ca să le trimită rușilor. Asta nu e o faptă românească” — și multe și multe. Și, la sfîrșit, adaugă: „Continuați-vă ședința, dar să nu iasă nimeni afară timp de o jumătate de oră, că nu răspundem de ce se poate întîmpla”. Responsabilul politic și cu ingerul se băgaseră sub masă, pentru că pe fereastră se vedea cum se plimbă unul cu pușca-mitrăleră.

Pe urmă am fost arestat. A început ancheta. Ce legătură aveam cu cel din munți. Și pe urmă... Jilava. Din '56 pînă în '64.

În 1957 eram la Văcărești, la spitalul penitenciar. Și, la un moment dat, a venit în inspecție un general de securitate cu medici după el. Cu noi în celulă era și Ionică Suciu, nepotul mitropolitului Ardealului. L-au întrebăt ce condamnare are. — 20 de ani. — Pentru ce fapte? — Pentru acțiune în munții Făgăraș. Eu eram în al doilea an de închisoare, iar el, Ionică Suciu, în al șaptelea. Și generalul zice: — El, vezi unde-ai ajuns dacă nu îl ai văzut de treabă? — Da, domnule general. — Așa e că regret? — Da, domnule general. Și cu tonul ridicat: Regret, imi pare rău, atât timp că mai puteam să fac ceva, trebuia să fiu acolo, în munți, nu aici”.

ORGANIZAȚIA DE REZISTENȚĂ NAȚIONALĂ „HAIDUCII MUSCELULUI” VALEA RÂULUI DOAMNEI

Arnăuțoiu Toma (executat), Arnăuțoiu Petre (executat), Arnăuțoiu Ion (mort în închisoare), Arnăuțoiu Laurențiu (moartă în închisoare), Arnăuțoiu Victoria, Marinescu Virgil, Marinescu Ecaterina, Marinescu Ion (mort în munți), Marinescu Alexandru, Rizea Gheorghe, Rizea Elisabeta, Belu Laurențiu, Săndoiu Ion (executat), Pățitu Ion, Mălureanu Ecaterina, Sorescu Ion, Preda Ion, Oproiu Ion, Dumitrescu Luca, Moldoveanu Alexandru (executat), Berevoianu Victor, Berevoianu Titel, Pascu Vasile, Costea Aurica, Băncescu Verona, Plop Maria (moartă în închisoare), Samoilă Constantin, Samoilă Nicolae, Mihai Gheorghe, Chirea Ion (mort în munți), Chirea Eugen, Chirea Nicolae, Chirea Illeana (moartă în munți), Chirea Aurel, Chirea Ion, Chirea Gheorghe, Chirea Marina, Simion Ana, Adămoiu Nicolae; Teteleu Constantin, Milea Nicolae, Milea Benone (executat), Lemnaru Ion, Știrboiu Gheorghe Gigel, Drăgoi Ion (executat), Drăgoi Cornelius, Berja Petre, Jubleanu Titu (executat), Jubleanu Maria (moartă în munți), Jubleanu Tica (moartă în munți), Popescu Eugen, Cujbescu Toma, Jubleanu Ion, Pățitu Nicolae, Butoi Gheorghe, Alexandra Ion, Popescu Daniel, Popescu Victor, Florea Ion, Belu Vasile, Popescu Gheorghe (executat), Popescu Maria, Popescu Gheorghe, Constantinescu Ion, Constantinescu Iustina, Preduț Iuliana, Maricescu Nicolae (executat), Andreeescu Maria, Sorescu Nicolae (executat), Sorescu Maria, Sorescu Gheorghe, Diaconu Ion, Iliescu Nicolae, Mica Ion (executat), Mica Elena, Dumitrașcu Mihai, Andreeescu Ion, Comandescu Mucenic (mort în închisoare), Bășoiu Nicolae (executat), Bășoiu Filofteia, Bășoiu Gheorghe, Năstase Ecaterina, Stănescu Gheorghe, Tomeci Gheorghe (executat), Tomeci Elisabeta (moartă în închisoare), Tomeci Ion, Alecu Eugen, Alecu Ion, Popescu Petre, Nicolae Petre, Ionescu Nicolae, Luca Petrică, Grigore Ion (mort acasă), Șuțu Luca, Vasilescu Nicolae, Grigore Ion, Șușală Ion (mort la Securitatea Pitești), Grigore Nicolae (mort în închisoare), Vișoianu Iosif (mort în închisoare), Ardei Gheorghe (mort la Canal), Ciolan Nicolae, Nițu Iosif, Tache Ion, Iacobescu Nicolae, Paul Paul, Nițu Nicolae (executat), Paul Gheorghe, Popescu Constantin (executat), Mămăligă Gheorghe (mort în munți), Florea Elena, Derioiu Simion, Dragomirescu Ilie, Diaconescu Nicolae, Mănescu Nicolae, Ionescu Nicolae (șef post), Samoilă Laurențiu, Lemnaru Iulia, Lemnaru Elena, Sofan Ion (mort în închisoare), Pașal Constantin, Săndulescu Constantin, Matei Constanță, Samoilă Constantin, Teteleu Ion, Belu Gheorghe, Sufan Elena, Belu Ion, Manolescu Nela, Manolescu Virgil, Pățitu Gheorghe, Coman Victoria, Arnăuțoiu Ioana, Radu Libertatea, Bănățeanu.

nesupunerea în munti

OMISIUNE DE DENUNT

Dumitru Comșa: „Am fost prieten cu Ion (Gavrilă) de cînd eram elev. Poata că cei de astăzi înțeleg mai puțin, dar, pe atunci, a fi elev într-un sat însemna prietenie cu toți elevii, indiferent din ce liceu sau școală erau. Ion avea un unchi la noi în sat (Cincu) și așa ne-am întîlnit și am devenit prieteni. În 1941 ne-am despărțit. Eu am venit la facultate la București, el a plecat la facultate la Cluj. N-am mai știut nimic unul de altul. Ne-am revăzut în vara lui '51, tot în Cincu, și, ca și cum ne-am fi despărțit doar cu două zile înainte, mi-a povestit tot: era partizan în munți. Practic, nu aveam cum să-l ajut, eu lucram pe atunci la Dumbrăveni, împăra Sighișoara, dar am vorbit cu fratele meu din Cincu.

Ion mi-a lăsat la fratele meu din Cincu o foie dublă dintr-un caiet pe

CONDAMNAT LA MOARTE PENTRU FAVORIZARE

Constantin Comșa: Aveam 27 de ani și eram acolo, în Cincu, omul lor de legătură. Am fost ultimul arestat pentru Gavrilă. Judecat și condamnat odată cu el. El în lipsă. Atunci, în '57, m-am condamnat la moarte. Pe urmă s-a comutat pedeapsa la muncă silnică pe viață, apoi la 25 de ani și am scăpat în '64, cu decretul.

Eu nu l-am cunoscut pe acest Gavrilă. Frate-meu a fost coleg la școală cu el. Dar frate-meu nu l-a putut ajuta și atunci l-a spus: „Du-te la Costică, prin Cincu, spune-l cine ești și să vizi că ăla te ajută. De ce l-am ajutat? Pentru că nu-i puteam suporta pe ăia. Pe comuniști.

Gavrilă era inginer agricol, un om foarte cu judecătă și era șef, acolo, în munți. Eu le duceam alimente, arme, medicamente. Aranjam unde să stea peste larnă, că erau niște ierni grozave, și atunci trebuiau să se retragă la sat. Sau îl faceam să scăpați cînd erau prigojni – acum îl căutau pe munte și ei erau acolo, ori căutau acolo și ei erau acolo. Securitatea și armata. Odată m-am întîlnit pe podul Oltului cu Gavrilă. Eram amîndoi și securitatea a trecut cu mașina pe lîngă noi.

Stiam toate locurile lor în munte, la Sîmbăta, la Fereastrile Sîmbătii, la Urlea, la Trâznita – erau pesteri unde se adăposteau. N-am fost niciodată în munte cînd s-au dat lupte. Dar mi-aduc aminte cum eram odată, la Ușa, o parte dintre partizani erau retrași acolo, la un cetățean. Securitatea l-a prins și l-a impuscat pe toți. Unul singur a scăpat și ultimul glonț l-a năstrat pentru el.

REȚEAUA DE SPRIJIN

Anul 1955, luna 11, ziua 09
Republika Populară Română
Ministerul Afacerilor Interne
Formațiunea nr. 0622 Alud

Bilet de eliberare nr. 17926/1955

Numele A.M. Ilie, născut în anul 1922, luna III, ziua 1, în comuna U., ral. Alexandria, fiul lui (...), de ocupație preot.

A executat în această formațiune de la 11 I 1952 pînă la 9 XI 1955 temniță grea la care a fost condamnat de Tribunalul Militar Teritorial București, prin sentință nr. 128/52 cu mandatul de arestare nr. 1771 al Tribunalului Militar pentru fețul de ușoare. (...)

Î-am dat sau nu lui Gavrilă o țigără. Am spus nu, pentru că el nu fumează. Dacă aș fi spus da – pentru că un fumător nu lîne minte cînd îl dă o țigără altui fumător – aș fi intrat la favorizare. Am fost închis la omisiune de denunt, cu pedeapsa cea mai mare: 10 ani.”

Tribunalul Militar al Regiunii III Cluj dosarul nr. 910/1958

Sentința nr. 1022 din 1958

TRIBUNALUL ÎN NUMELE POPORULUI HOTĂRÂȘTE:

Cu unanimitate (...) facînd aplicarea art. 300 c.p.p. modificat prin d. 318/1950, comb. cu art. 207 C.P., din acelaș Decret, art. 25 pct. 6 alin. 2 C.P., 304 și 463 Cj 14, condamnă pe COMSA DUMITRU la 10 (zece) ani închisoare corecțională, pentru omisiunea denunțării actelor de teroare și constituirea în bandă în scop terorist. (...).

asteptă, avea nevoie neapărat de penicilină, erau bolnavi vreo cîțiva.

Era o moașă aici, în Cincu, una Zburătoră, din Recea. Ea le facea injecții. Medicamente luam de la doctorul Popa, de la dispensar. și el a fost închis.

Din cîțiu au fost acolo, în munte, numai Gavrilă a scăpat. Restul, toți au murit. Eu nu pot să spun că au fost sau nu împușcați. Ce am găsit în celulele securității îl scriș pe petete... celulă neagră..., scris cu zigzagiuri de tot felul... Sau pozele de maltratare... că venea securitatea și ne arăta poze... și cunoști, nu-i cunoști? Era imposibil să-l dai seama că în pozele alea erau oameni... El toți au murit în securitate, absolut toți. Aferă de ăia care au murit în munte.

Cind l-am prins, l-am prins c-a fost vinzare... Le-a spus că-l trece cu aviația și-l duce afară. Singurul care n-a vrut să cedeze și-a zis: eu din țara mea nuplec, a fost Gavrilă. Așa și-a scăpat.

Am stat închis la Codlea, la Făgăraș, la „securitate” din București, la Jilava. La Jilava m-am dus pentru execuție. Pe urmă, 5 ani la Gherla. De-acolo m-am eliberat.

Cincu Mare – ral. Agnita reg. Brașov Republica Populară Română Ministerul Afacerilor Interne Formațiunea 0606 Gherla

Bilet de eliberare nr. 2880/1963 Numitul COMSA CONSTANTIN născut în anul 1927, luna august, ziua 06 în comuna Cincu Mare ral. Agnita, reg. Brașov, profesia agricultor.

A fost depus ca condamnat de la 04.06.1958 pînă la 10 mai 1963 de către T.M. Reg. III M Cluj cu mandatul nr. 1725/1958 emis de T.M. al Reg. III M Cluj sentința nr. 1022/1958 pentru faptul de Favorizare. (...).

„La data de 11 Ianuarie 1952, noaptea, pe la 12-1, am fost arestați din comună B., Teleorman, vreo șapte însă. Printre ei și doctorul I.T., un învățător, eu ca preot și alii cîțiva tineri încărcăți. Ne cunoșteam bine, vă dați seama cum era într-un sat. Dar nu stiam unul de altul. Adică, eu nu stiam că și doctorul și învățătorul... Ce făcusem? Nu făcusem nimic. Decât că dădusem ajutorare pentru căi din munți care luptau împotriva comuniștilor. Stiam că munții sărit împotriva lor, cum era pe atunci, și aşteptam pe americanii. Dădeam bani, făină, mălai. Astă din '48, cînd au fost arestați oamenii care faceau legătura între noi, ăsta de la cîmpie, și cei din munți. Eu mi-am dat seama că fusese o adevărată rețea abla cînd am ajuns la pușcările. Au fost arestați atunci vreo 200 de oameni

Paul Goma

CEI DIN MUNȚI

În '46 eram la Sibiu, elev al Școlii normale „Andrei Șaguna”, apoi în '49, elev la Liceul „Gheorghe Lazăr”. El bine, la Sibiu, în '49, dacă te plimbai pe bulevard nu numai că puteai vedea munți, dar auzeai canonade dinspre munți Făgărașului, ceea ce însemna că luptele date de securitate, milție și trupele de intervenție cu partizanii nu se purtau cu arme ușoare, așa cum ar fi putut să își imagineze unii. Acolo, în Făgăraș, era artillerie și, în cîteva rînduri, a fost și aviație.

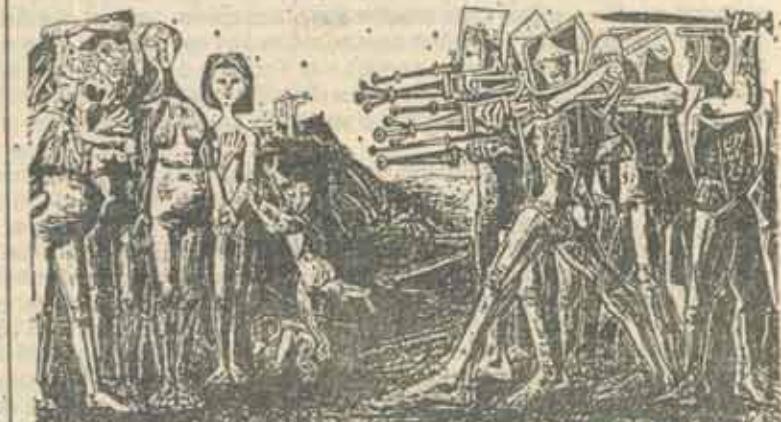
Vreau să mă opresc un moment asupra unei deturări lingvistice: deci, în '49, în munți, erau oameni cu arma în mînă care încercau să spele onoarea pierdută a noastră, a tuturor românilor. Noi le spuneam cei din munți sau rezistență sau partizani. Însă securiști și comuniști le spuneau teroriști. și, atenție, nu era o vorbă în vînt. Pentru că foarte mulți oameni au fost judecați și condamnați, conform Codului Penal, pentru acte de terorism. Cred că au existat zeci de mii de persoane care au fost judecate și condamnate pentru complicitate, favorizare sau omisiune de denunt. Dacă de pildă, arăta drumul unui rezistent, luai ușor 5 ani de închisoare.

Pentru noi, elevii, discuțiile despre partizani erau obsedante. Ștui că de la Institutul de Teologie Sibiu, foarte mulți studenți au plecat în munte. El erau mai naționaliști, unii chiar legionari, cu țărănoare, împotriva comunismului și a bolșevismului. și de la liceul nostru, din ultimele clase au plecat în munte. Așa se face că în '52, eu, ca toți puști, spuneam – las că mă duc eu în munți, la partizani. Am fost turnat, luate la Securitate, 7 zile bumbacăt bine, și eliberat cu condiția să devin informator. N-am devenit. și, după vacanță, cînd am revenit în clasa a XI-a, am aflat că fusesem eliminat din toate școlile din țară, lăsă să mi se spună motivul.

După mai multe încercări, am fost primit la Făgăraș deci, tot în înima țării partizanilor. La Făgăraș aveam o prietenă care învăța la Liceul de fete și școala ei era chiar alături de clădirea securității. În cîteva rînduri, ducindu-mă să conduc pe prietenă mea – era iarmă, se întuneca devreme – am văzut cum securitatea punea în scenă transportarea cadavrelor de partizani. Era în iarna '52-'53. Se facea un fel de baraj, dar lăsau să treacă mașinile și oamenii, oprindu-i pentru un anumit moment ca să vadă ce se întâmplă acolo: punea reflectoare puternice care luminau niște camioane cu prelată, trase cu spatele spre Strada Mare. Așa se face că lumea vedea cum doi militari, în camion, apucau cîte un cadavru și-l aruncau în zăpadă. De jos, alii doi îl luau și-l duceau undeva. În două rînduri am văzut cadavre de femei cu care securiștii mimau acul sexual acolo, în văzul nostru.

După terminarea liceului, în '54-'55, am fost un fel de instructor de pionieri la Rupea. Stăteam în gazdă cu Ion Bucelea, profesor de matematică din Viștea de Sus sau de Jos. În '58, în carantina de plecare de la Jilava, l-am întîlnit pe Ion Bucelea. Inițial fusese condamnat la moarte și i se comutase pedeapsa la 25 de ani. El îl ajutase pe partizani. Fusese acuzat că ar fi fost într-o filieră de trecere a partizanilor peste graniță și că el, împreună cu alții, au îngropat creștinii partizani care au murit împușcați.

In contextul Europei, bulgari au mai avut o puternică mișcare de partizani, lichidată în '52. De asemenea, în Ucraina sovietică și în Polonia au existat mișcări de rezistență.

și-am fost numiți lotul Teleorman. Dar vă spun, noi nu știam unul de altul. Ori venea în sat unul, D., căruia îl dădeam ajutorare, ori mă duceam eu la oraș, în R., și le lăsam la o familie, C. Familia aia a fost sacrificată, toți au fost închisă. M. a și înnebunit.

La început am fost condamnat la 18 ani pentru crima de înaltă trădare. La recura, mi s-a micșorat. Am trecut pe la Uranus, Rahova, Jilava, Baia Sprie, unde am lucrat la mina de plumb, la orizontul 10, 11, 12 și o parte din 13.

Tîrziu de tot, după eliberare, am aflat că rețea aia de sprijin a partizanilor era mult mai întinsă. Dar unii au scăpat nearestați. și să vă mai spun ceva: nu cred să fie ceva mai rău pe lume ca închisoarea comunistică.”

Să scoți la iveală un teritoriu populat de crimă

• • Domnule Radu Ciuceanu, ce înseamnă muncă dv. În cadrul Comisiei 14 a Parlamentului, care se ocupă de cercetarea abuzurilor în cel 45 de ani de comunism?

• Uneori, căutând prea mult și prea insistent într-o zonă în care mulți cred că tăcerea ar trebui păstrată, am senzația neputinței; alțiori, am senzația unui om care încearcă să se fixeze într-un spațiu, aruncând, ca un reflector în noapte, flăcări de lumină – pentru o clipă, întunericul se sparge, scoțind la iveală un teritoriu populat de crimă. Ceea ce a venit peste noi în '44 nu a fost numai o doctrină, ci o forță încăpămintătoare; menită să distrugă chiar omul. Vedeți, căderea comunismului a

însemnat efortul omului de a reprezenta tot ceea ce îl este nenatural. Pentru că, în fond, comunismul este un atentat asupra fizicului uman, asupra omului așa cum este el peste tot în lume.

Revenind la misiunea extrem de dificilă a Comisiei noastre, pot să vă spun că este o misiune care privește nu doar trecutul, ci și prezentul. Noi lucrăm pe absență și pe ordonanță. Pe verticală ne cufundăm într-un trecut în care straturile sunt unele peste altele, de multe ori producindu-se fenomene de șaraj – planurile vechi vin deasupra și cele noi se duc la fund. Acești 45 de ani n-au fost niciodată mai concentrati spre și în natura omului. Teorile despre comunism vor fi întâlnite dacă nu se trece la practică, dacă nu se va analiza chiar conținutul a ceea ce a însemnat comunismul. Este o operație dificilă, pentru că fiecare din reprezentanții unui partid, avem un birou compus din 2 secreteari, 2 vicepreședinti. În fiecare miercuri, după-amiază, deputații primesc cereri, petiții din toată țara. Aceste petiții se triază pe categorii de probleme, pe județe. Avem o subcomisie care lucrează în Apolodor 17, unde sunt angajați 8 funcționari, dintre care 6 juristi. Această subcomisie se ocupă de cazuri cu aspect civil, iar juriștii de acolo acordă asistență pentru rezolvarea acestor cazuri. În cadrul fostului C.P.U.N., în fiecare județ există cîte un reprezentant al Comisiei noastre. În prezent nu mai există acest lucru. Sîntem o

regăsim aceste formule?

• Ar fi suficient să amintesc de cele 3.000 de societăți pe care le avem acum proaspate, ca clipele. Cine a avut acces la bani și la posibilitatea rapidă de înscrisere? Al cui sînt bani, de unde au provenit? Iată canalele ale Comisiei 14 de a intra într-un prezent care, prin anumite aspecte, nu e cu nimic mai prejos decît trecutul. Punând în lumină mecanismele trecutului, dai peste cele ale prezentului.

• • Care este structura Comisiei 14 și cum activează concret?

• Comisia este formată din 11 deputați, din toate partidele, avem un birou compus din 2 secreteari, 2 vicepreședinti. În fiecare miercuri, după-amiază, deputații primesc cereri, petiții din toată țara. Aceste petiții se triază pe categorii de probleme, pe județe. Avem o subcomisie care lucrează în Apolodor 17, unde sunt angajați 8 funcționari, dintre care 6 juristi. Această subcomisie se ocupă de cazuri cu aspect civil, iar juriștii de acolo acordă asistență pentru rezolvarea acestor cazuri. În cadrul fostului C.P.U.N., în fiecare județ există cîte un reprezentant al Comisiei noastre. În prezent nu mai există acest lucru. Sîntem o

comisie parlamentară, și ar trebui să avem reprezentanți în toate județele țării, pentru că abuzuri se comit pretutindeni.

• • Știu că aveți un proiect legat de realizarea unui film la TV, un film despre gulagul românesc.

• Totul a pornit de la un dialog pe care l-am avut cu un reprezentant al televiziunii elvețiene, într-o relație cu RAI. Am aflat atunci de un film făcut în Bulgaria, despre închisorile comuniste, realizat de Gabriele Nissim. Un film asemănător s-a făcut și în România, tot de către Gabriele Nissim împreună cu Ruben Rossello, film transmis la televiziunea elvețiană la 31 mai a.c. Ne-am gîndit și acum încercăm să realizăm împreună cu televiziunea noastră un film în serial, de 6-7 episoade, despre universul concentrațional în România. Vrem să punem accentul în primul rînd pe informație, adresîndu-ne în special tinerilor care trebuie să știe ce a însemnat rezistența efectivă, cu arma în mînă.

• • Cunoașteți reproșul tinerilor adresat părinților – „Voi ne-ați vindut comunismul fără să vă opuneți cu nimic”?

• Da, cunosc. Dar nu acesta a

fost adevarul. La noi, reacția împotriva comunismului adus de bolșevici a fost foarte mare. Ne situa în ca număr de victime, pe primul loc în gulagul comunist. Este o onoare pe care aș fi dorit să n-o avem. Peste 200.000 de oameni au murit și 700-800.000 au fost arestați de comuniști. Rezistența la comunism rămîne un adevară încă nedezvăluit. Este suficient să vă spun de acei oameni care au luptat în munte, dintre care foarte, foarte puini au mai supraviețuit, unii ascunși într-o altă coborâre din munte înainte de a fi preatirzi. Mănumăr printre cei din a doua categorie. Am făcut parte dintr-o organizație paramilitară, condusă de generalul Carlaonț Iancu. Această organizație, înființată în '48, după falsificarea alegerilor, a acționat în munții Coziei și avea ca obiectiv lupta împotriva comunismului și a bolșevismului. În filmul pe care îl vom realiza, încercăm să reconstituim grupele care au acționat, practic, în toți munții României, de jos, din Semenic și pînă sus, în Bucovina și Maramureș.

22*

Radu Ciuceanu

MIȘCAREA NAȚIONALĂ DE REZISTENȚĂ OLȚENIA

Era 20 august 1948 și mă sfiam în casa colonelului Hălălău, alături de ceilalți membri ai Comitetului Militar al Mișcării Naționale de Rezistență Oltenia (M.N.R.O.). Scaunul pe care ar fi trebuit să se așeze doctorul Cărăușu ne aminteau tuturor că adversarul locea pe neașteptate, iar rîndurile noastre, deși în defensivă, primiseau o lovitură puternică. Nu aveam, ca experientă și virști, nici jumătate din valoarea celor prezenți. Mă bucuram însă de avantajul incredibil anticipație. În structura Comitetului Militar reprezentam tineretul. (...)

De multe ori m-am întrebat de ce am pus mină pe armă. (...) Trăisem, copii fiind, războiul din răsărit. Cunoscusem, prin gura refugiaților perindăți prin casa părțintăscă, tragedia celor cărora li se furase pămîntul de sub picioare și avutul din preajmă. Apoi, venise întorsătură aspră și rea a războiului, cu bombardamentele cumplite ale occidentalilor, cu oameni apropiati trimiși pe front. Trăisem apoi acel moment, poate unic în istoria țării noastre, de nebunie colectivă, de paralizie totală a facultăților, cînd o voce bibiliță ce se căznea să fie sonoră și autoritară, anunță în noaptea de 23 august un fals armistițiu, chemînd țara la o capitulare și la o pace iluzorie. (...) M-am întrebat atunci dacă nu cumva noi, cei din generația 1948, n-am fost ca niște Don Quijote, mînații de elanul ce se numea tinerete și dorință de afirmație. Dar, toate acestea s-ar putea spune despre noi dacă ne-am fi numărat doar cu zecile sau cel mult cu sutele, dacă împotriva noastră n-ar fi cuprins o țară întreagă, și dacă nu s-ar fi întîmpliat ca din patru, cinci famili, una să fi avut un arestat sau o victimă în timpul marilor prefaceri. (...)

Comitetul avea legături cu cineva din cadrul Siguranței oltețene, cu o funcție importantă. Prin el operam o serie întreagă de avertizări și primisem repertoriul de delatori și agenți ai Siguranței. Informațiile erau receptionate de colonelul Cărăușu și centralizate de generalul Carlaonț. M-am interesat dacă va prelua cineva informațiile, acum, după eliminarea doctorului Cărăușu. (...)

Listele cu arestări configura zone sociale și culorile politice după care Siguranța își dirija vînătoarea. Pe acest om care acționa din umbră, trimițînd mesaje de acolo de unde se pregăteau cele mai tenebroase mișcări, aveam să-l cunosc mai tîrziu. (...)

Am făcut o desfășurare geografică a situației, în încercarea de a cuprinde arii cît mai mari din teritoriul Olteniei, cu prioritate zonele muntoase și deluroase. Bătusem pe la porțile multor țărani, preoți, învățători. Am prezentat contactele stabilite și posibilitățile de a le introduce într-un circuit controlabil. Hălălău m-a întrebat dacă obiectivele atinse erau deja cunoscute de doctorul Cărăușu. Cu excepția cîtorva puncte de pe Valea Amaradiei – la Bălcesti, de exemplu, Cărăușu avea o puternică organizație – obiectivele nu intraseră în repertoriul celui dispărut. Am enumerat apoi mînăstările din nordul Olteniei, din zona subcarpatică și intramontană ce prezentau un interes sporit pentru noi: Gura Motrului, Strehaia, Polovragi, Govora, Bistrița, Arnova, Hurez, Stînișoara, Turnu, Cîineni, Cozia. Le-am luate pe rînd judecîndu-le astăzi prin poziția lor geografică, cît și prin oamenii care sălăsiau acolo. Din

nefericire, făcînd bilanțul, am constat că nu aveam legături directe decît cu cîteva din ele. Doctorul Cărăușu își întinse antenele în regiunea Polovragi, Tîrgu – Jiu, dar, odată cu dispariția sa, trebuia să luăm lucrurile de la capăt. Hălălău întreținea legături apropiate cu grupuri din Valea Oltului, mai ales în regiunea Rimnicu – Vilcea, Călimănești, Valea Lotrului. După cîte mi-am dat seama, nucleele erau conduse de foști subalterni ai lui, foarte puini rămași sub armă, majoritatea trecuți în cadrul disponibil odată cu răsluirile din 1946, sau după abdicarea regelui, cînd au urmat altele, mai drastice decît primele.

A urmat o discuție cu harta Olteniei în față. Generalul ne patrona cu privințile. Se judeca importanța fiecărei zone pe diferențe variante: rezistență, insurecție, conflict general. Planurile operaționale erau alcătuite pe grupe separate, sub coordonarea celor trei colonel. Asistaști, în sedințele precedente, la discuții care, fără să atingă cotele vehemente, devineau înverzunăte în confruntarea dintre puncte de vedere ce reflectau nu numai temperamentele distincte și personalități bine închegate, dar și practici și concepții tactice diferențite. Părea evident pentru fiecare dintre noi că variantele, în totalitatea lor, aveau ceva comun. Ele depindeau de o singură necunoscută: poziția celor pe care noi îi considerăm aliați. Nimeni nu a gîndit atunci, aşa după cum ulterior s-au primit acuze și reproșuri, la acte de sinucidere națională, la o răscoală antrenînd sute de mii sau milioane de oameni, cu scopul probării virtuților noastre naționale sau în intenția de a-i ademeni pe aliați într-un conflict local sau general. De asemenea, nimeni nu se gîndea atunci că am putea face față, cu înfîrmile milioane armate pe care le posedam, și cu aproape un milion de soldați sovietici în țară, la un conflict deschis ce-ar fi angajat întreaga suprafață a țării sau regiuni întinse, chiar prezentînd vîdite avantaje de relief. Mai mult decît astăzi, analizele facute de acest Comitet Militar au coborât pînă în ascunzîrile viitorului. (...)

Numele comun al sedințelor noastre era dotarea cu armament în limitele prudentei și ale sărăciei. În caza nezbăteam. Procurarea sa mergea pe două registre. Războiul, dar mai ales ocupația sovietică, presărăse de-a lungul și de-a latul țării mari cantități de arme, cu precădere în zonele de operații, predominând Moldova, cu județele unde se consumase distrugerea armatei a 6-a germană și a 4-a română. Si în Oltenia se putea conta pe „bravii ostasi” ai armatei sovietice care și vindeau fără pregeu armamentul pe o cantitate de alcool cîteodată ridicol de redusă. Balalaici, puști cu lunete, pistoale T.T., chiar și grenade erau scoase la vînzare și își aveau, potrivit locului și momentului, prețul lor în natură. La piață extință se mai adăuga și cea internă, sustinută de foști ofițeri combatanți care își vindeau pe sub mină armele la prețuri deseori pitorești. Din păcate, armele acestora erau foarte variate ca tip, și complica lipsite de munition. De aceea, cel puin pentru formă noastră, pestrițătura armamentului devenise lege. Reușisem să stringem, într-o comună de lîngă Tîrgu – Jiu, datorită unui grup de intelectuali, un mic depozit păstrat pentru zile negre. Armamentul însă fiind german – captură de război – nu putea fi folosit decît pentru faza da-

Numărul este ilustrat cu reproduse după Picasso

Inceput. Mai făcusem cîteva cîrpele: dosisem cîteva zeci de pistole automate la depozitul liceului militar din Craiova și cîteva lăzi de grenade la Isalnita. Restul, și grosul, ar fi fost furnizat de depozitele deja subțiate ale armatei române de pe cuprinsul provinciei. Din nefericire, dialogul dintre noi și vechii ofițeri era practic întrerupt, iar puținele cadre superioare ce mai rămaseră în armătă erau permanent supravegheata. Din acest punct de vedere, cabinetul doctorului Cărăușu fusese locul ideal de întîlnire, unde se puteau schimba mesaje și transmite dispoziții. În clipa cînd el a început să mai existe, sansele noastre de supraviețuire s-au redus semnificativ. (...)

Generalul Carlaonț avea o calitate. Nu lăsa niciodată decizii pripte. Rareori l-am auzit spunînd ferm: „Fă așa și nu invers”. Ne lăsa ca din seria ipotezelor s-o alegem pe cea mai bună. O singură dată interrupția sa a fost imprevedibilă, categorică, potrivind o dispută care cuprinse masa noastră. Se discuta despre oportunitatea unor legături cu elemente din mișcarea legionară locală, la un nivel care ar fi implicat participarea unuia dintre colonelii prezenti. Grigorescu, care nu-l simpatiza pe legionari, s-a opus, spunînd că nu se înălțea cu assassinii lui Nicolae Iorga. Hălălău, cu alii ochi și cu alte pornorii, acceptase, ba chiar încurajase ideea. Generalul Carlaonț a intervenit atunci ferm, împrumutînd un ton grav și tăios.

– Domnilor, sintem aici fără culoare politică și cu un singur crez: să ne vedem țara scăpată de cîinii. În momentul acesta oricine ne dă ajutor împotriva comunismului este aliațul nostru. Este de prisos să mal adaug că amici nu ne vor rămîne decît cei pe care noi îi vom dori. Vă atrag atenția că o asemenea discuție să nu se mai repete, indiferent de simțăminte dumneavoastră. Păstrați-vă afectele sau antipatiile pentru ziua eliberării adevărate,

(Fragmente din Memoriile, vol. I – „Întrarea în tun” – În curs de apariție la Editura Meridiane)

nesupunerea în munti

A AVEA CAPUL PE UMERI

Din mărturiile lui ION GAVRILĂ, participant la rezistență din Făgăraș

Oameni care au pus mină pe armă

Anul 1948, numit de comuniști „Incepătorul revoluției socialiste în România”, a semnificat încercarea de lichidare a șerțării rezistente în țară. Alegerile trucate, izgonirea regelui, distrugerea partidelor istorice, valorile de arestări ale fruntașilor politici, toate acestea arătau că regimul comunist, cu totuștii lista de cozi de topor cu care se întovărăzise, nu avea să se dea în lătuș de la nimic pentru a pune mină pe putere și mai cu seamă pentru o păstra. A fost momentul în care rezistența anticomunistă a început să activeze în ascuns. Existau la acea vreme în zona Făgărașului mai multe organizații de luptă anticomunistă: Frăția, organizată de elevilor de la Liceul „Radu Negru” din Făgăraș, organizația munitorăescă de la Uzinele I.A.R. și Astra din Brașov, organizații studențești, organizații militare a ofițerilor activi și a celor deblocati din Făgăraș, veterani de război — fosta voluntari — conduși și organizati de învățătorul Pridon, căpitan în rezervă, o organizație a intelectualilor în jurul Visitei de Jos condusă de Olimpiu Borza.

Dar în afara acestor nucleu organizații erau și multe acțiuni individuale. De pildă, înțărul Dumitru Moldovan din Lisa, într-o bună zi, a dat foc steagului rusească. După un an de închisoare, în 1950, de unul singur, cu un pistol-mitralleră și cu o pușcă a luptat o vară întreagă cu totuștii securitatea trimisă după el. Prin vinzare a fost prins și impușcat, dar a supraviețuit.

Atunci cind am botărit să urcăm în munte nici unul dintre noi nu a reprezentat vreo mișcare politică. Dintre auttele de oameni care au fost alături de noi n-am stiu dacă au fost tărâniști, liberali ori legionari. Când erai bătut și băteai în o usă, nu întrebai: — nene, ai fost tărânișt, liberal ori ai carneci roșu în buzunar. Pentru că, de pildă, în seara de Crăciun a anului 1951, după ce zile în șir sătmăreni în zapada, am băut în uja unuștost prieten de-al tatălui. — Ce-i cu tine, Ioane? Trăiesc? — m-a întrebat. — Trăiesc, nene! Puie, dar nu sună singur, suntem mai mulți. Si după ce ne-a băgat în casă, și ne-am încălzit, nenea Puie ne-a spus: — Mă, voi stii că eu am carneci roșu în buzunar? — N-am stiut, nene! Puie, dar dacă n-oil avea încredere în Dumneata, atunci în cine să am?

Vreau să spun, deci, că rezistență în munti nu a fost problema unei organizații politice anume. Era a suflarei românești care se impotriva comuniștilui și pentru acest lucru au fost oameni care au pus mină pe armă. Oameni care au murit.

Credința în demnitate

Existau în organizațiile de luptă anticomuniste două tendințe: una de așteptare a unui moment mai bun, în ideea de a nu muri cu un ceas înainte de-a fi nevoie de noi — atitudine dictată de oamenii politici cu care eram în legătură —, și tendința de a aciona imediat. Multini, scăpati de valul arestărilor din '48 erau pentru acțiune imediată. Aşa și-a constituit nucleul celor care am urcat în munte, botării să lupte cu arma în mână. Este vorba de Hasu Laurian, Chiudea Ion, Mihai Moga, Marcel Cornes, Virgil Rădes, Bârcuteanu Moise, Gheorghe Sovăială, Andrei și Gheorghe Hasu, Remus Sofonea, Gelu Novac, Nelu Novac, Silviu Socol, Ion Illo, Victor Metu și cu mine.

Făcând o trecrete în revistă a celor care activaseră în organizațiile de luptă anticomuniste mi-am dat seama că abia un sfert scăpa de arestări.

In 1949, stiam de acțiunea colonelului Arsenescu, pe versantul sudic al Făgărașilor. Am incercat și am reușit să luăm legătura cu această grupare, cerindu-le statul sămăcă de acțiună. Am primit de la el mesajul de-a aciona aşa cum credem noi de cuvință, pe partea nordică a Făgărașilor. Stiam, de asemenea, de acțiunea fratilor Petre și Toma Arnăuțoiu din Iezer și Păpușa. Am adoptat tactica și strategia grupării fratilor Arnăuțoiu. Să anume, de a nu ne implica în lupte fătise, directe, și de a căuta să rezistăm cît mai mult.

Între timp, în iarna lui 1950, apăruseră în ziare condamnările foarte aspre ale celor care luptaseră în muntii Semenicului. Mi-l amintesc pe Andrei Hasu care, nervos, a avut prima reacție: — Oamenii

ION GAVRILĂ a condus mișcarea de rezistență de pe versantul nordic al munților Făgăraș din 1948 pînă în 1955 • ION GAVRILĂ este unul dintre oamenii care au luptat cu arma în mină împotriva comuniștilui • Ca prin miracol, el a scăpat din nemurăratele încercuiri ale trupelor de securitate • În 1955, printr-o abilă infiltrare a unui agent de securitate, gruparea lui ION GAVRILĂ este, practic, lichidată • În 1957, ION GAVRILĂ este judecat și condamnat la moarte în contumacie • Trăiește ascuns • Securitatea reușește să-l prindă „prea tîrziu” • Atunci cind pedeapsa era deja prescrisă • Dar securitatea rămîne vigilentă. Si astăzi, după revoluție, după Berevoiești, telefonul și corespondența lui ION GAVRILĂ merg prost •

mor în Banat și noi stăm și săptăm! Ce așteptăm? Să vină americanii? Ne-am decis să acționăm. Am făcut niște manifeste și le-am răspândit. Mai fusese niște manifeste trimise de rege și de Comitetul Național Român, aflat în străinătate (poate singura dată de atunci și pînă în prezent cînd opoziția din afara țării s-a unit).

Eram convință că singuri nu putem biruji (nu am crezut niciodată în venirea americanilor), dar volum să întreținem lumină, speranță, încredere că nu există demnitate.

In 1952, cind am apărut la cabană, la Bilea, chiar să le-am vorbit color 200–300 de turisti: Spuneti celor din țara că ești mai există un colt din Regatul Român care nu și-a plecat capul înaintea comuniștilui iar acest Regat va rămîne liber atât timp cît ne vor sta capetele pe umeri.

Urcasem în munte cei care deja eram urmăriți, trecuți pe toate liste negre și care nu mai aveam nimic de pierdut. Jos, aveam legături cu organizațiile care acționau în ascuns, dindu-ne informații despre mișcările securității, aprovisionindu-ne cu brană, medicamente și haine. Cei de jos constituiau rezerve care oricare ar fi putut să ne înlocuiască.

La început, ne-am fixat un soi de tabără în munte. Am instalat corturi, făteam de strajă ziua și noaptea, ne duceam și revizăm în același loc. Ne-am dat seama însă că era extrem de periculos. Puteai fi încercuit și lichidat cu cea mai

mare urgență. Muntele începește să fie străbătut în sus și în jos de trupe de securitate. Si atunci am decis să adoptăm o altă tactică: să circulăm, să ne mutăm dintr-un loc într-altul, eu tot ce aveam după noi, atragindu-i pe securiști să ne caute acolo unde noi nu mai eram. Am invățat tot altul de repede de ce nu ne putem adăposti în pesteri. Atunci cind am făcut-o, depozitindu-ne provizii, armele, îmbrăcăminte, urmă am venit, să mințește și nu distruge micul nostru așezat. Am găsit proștrăte pe totă coasta numal zdrențe. (...)

Adevărății vinovați nu erau pe munte

Ne gindeam că trebuie să rezistăm cît mai mult. Să-i hărțuim pe securiști care ne căutau peste tot în munte, să folosim armele numai dacă eram încercuiti, ca să putem scăpa. Ne dădeam seama de situație: în care ne aflam și anume de a trage în soldați care nu aveau nici o vină că fusese să recrută, băgați în securitate și trimisi în urmărire noastră. Adevarății vinovați nu erau pe munte. Pot să vă spun că pe parcursul luptelor, nu puține au fost imprejurările în care soldați din trupele de securitate au fraternizat cu noi. Sunt convins că de multe ori el

ne-au văzut pe noi și nu au tras. După cum îmi amintesc de o noapte în care 10–15 soldați săteau în jurul unui foc și pe care ei îl putut să-l ucidă cu o singură rafală. Dar nu ei erau dușmanii noștri.

Lupta noastră avea un ideal și un caracter profund creștin. Nu a existat nici o singură faptă de-a noastră care să nu se inscrie în onoarea militară și în fapta creștină.

Mulți și-au pus întrebarea cum de am rezistat atât anii, cînd asupra noastră actionau cu divizi, cîni, agenți infiltrati. Pot să vă spun că am rezistat în primul rînd pentru că eram frați, ne cunoșteam de multă vreme și nu ne adunase întrupări întărișător. În al doilea rînd, eram oameni crescuți la munte, cunoaștem muntele și, la rîndul lor, oamenii ne cunoșteau pe noi. În fiecare săptămână puncte de sprîjini, rude, prieteni, colegi de scoala, preoți greco-catolici fugiti, preoți ortodocși. Au fost oameni care au rămas oameni.

Încleștări cu securitatea

În anul 1954, ne-am împărțit încă din primăvară în două grupe: o grupă sprijinătoare în care erau Pop Jean, cu mine, cu Ilioi, Sofonea și Gelu Novac. Celală grupă a rămas în parieă răsărită urmînd ca în felul acesta să putem controla practic totuștii muntii.

Era în august înașă vreme urâtă, ninșea. Eu și cu Sofonea ne-am apropiat de o stînă. Pe cîbanul de acolo îl cunoșteam de multă vreme. Am intrat înăuntru fără arme și omul a început să ne pregătească masa. Nu mincașem nimic de două zile. În timp ce bacul măștează în mâmăligă, am auzit afară două focuri de Z.B. Il lăssem pe Pop Jean să ne aștepte, și el, văzind că nu ne întoarcem repede, a venit spre stînă. A vizat cum o companie de securitate înainta pe vale. În sus și cum trei ofițeri securiști său apropiați de stînă, vrind să intre. A tras asupra lor, soldații să-și speră, încurcându-se în tușă unii pe alții. Am tras la repezică niste cojoace pe noi și am legat afară, lăsând-o spre pădure. Ofițerii nu comandanță „culecat”. Numai că locul în care se aflau soldații era cu apă, astăzi incă mințea lor a durat. Atunci, noi am săruncat cojoacele peste niste bolovani și am auzit comanda „foc”. O suia de pistoale-mitrilleră au tîntit cojoacele. Am reușit să ne îndepărtem, trăgind cu pistoalele mici, (...)

Ce a primit cel care i-a vindut

Era a treia zi de cind nu mincaseștem nimic. Ca să ajungem mai repede jos, am lăsat-o pe poteca oficială, unde ne-am înținut cu trupele de securitate. Am incercat să-i ocolim, dar am dat de altă linie de securiști. — Era ceea ce se numește un fund de năvod. În cloenirea care a urmat a căzut Ion Ilioi. Celalii am reușit că să scăpăm din luptă și după mai multe întărișător — se înălținseră cinci zile de cind nu mincaseștem nimic — am ajuns îngă Rucăr-Făgăraș. În viile satului am avut o altă cloenire cu securitatea, am reușit să scăpăm și de data acesta, am trecut Olțul prin vad și, în poartăbile satului Vorvodeni, ne-am înținut cu grupul Chiujdea — Hașu, alungă din alte părți. Dintre ei lăsau Gelu Novac și Gheorghe Sovăială, plecați la cineva, pe Tîrnave. Ne-au povestit de întărișile lor în securitatea din muntii Peinești și Tagu. Aoole au dat peste o grupă de securitate care n-a tras în el, spinindu-le: — Suntem prahoveni!

Ce-a întărit cu Gelu Novac și Gheorghe Sovăială. El ajunse să apropie de Obreja acolo unde se varsă Socașul în Tîrnave. Au avut încredere într-un pănic de cîmp căruia l-au dat bani ca să le cumpere pînă. Dar pănicul să-a dus la securitate și-a pînă. Locul a fost înălțat de trupe. Pănicul a anărăut din zemzelor lui Gelu Novac, nebunindu-nimic, a legat. A căzut ucis, apucind să spună: — Astă ti-i pînă? Gheorghe Sovăială a rămas cu două arme și toată nosăptea să-l luptă cu securitatea încercind să iașă din încercuire. La un moment dat l-a surmărit pe ofițerul de securitate Bălan, Hașu o căpătă, l-a impușcat și l-a lăsat armă. A rezistat pînă dimineață, pînă cînd a terminat toate cartușele. A legat în față lor și a căzut secerat.

Cel care l-a vindut a primit răsplătită hainele, ceasul, încălțăminte.

50 de ani de la pogromul din Iași

Raportul nr. 1042 din 29 iunie 1941 al Prefecturei Jud. Iași – către Ministerul Afacerilor Interne –

Reportăm că în noaptea de 28-29 iunie a.c. s-au tras numeroase focuri de armă din case particulare, în special de pe străzile Toma Cozma, Păcurari, str. Carol și Sărărie, alarmind unitățile germane, române și populația civilă, producând o mare panică.

S-a tras asupra clădirii Liceului Internat unde este centrală a unității militare germane, dintr-o casă astăzi vis-avis de ea.

De asemenea s-a tras asupra unei coloane în marș a unei trupe de infanterie românească, ce treceau prin oraș spre front.

Aceste focuri au început către ora 21 și au durat pînă dimineață.

Din cercetările făcute de poliție și Garnizoană rezultă că nu s-a produs decât omorina unui civil și un soldat german rănit.

Nu s-a putut prinde nici un individ în flagrant delict.

Se crede că focurile de armă sunt opera unor indivizi organizati, care urmăresc să producă panică atât printre unitățile germane și române, cât și în sunul populației orașului.

S-au arestat pînă acum un număr de 2000 de indivizi evrei și creștini, atât de patrulele românești, cât și de cele germane, aceșii indivizi sunt în curs de cercetare și triere la Chestura de Poliție.

După indicațiile obținute pînă în prezent, se constată că se cauza de către anumiti indivizi să arunce vina asupra evreilor din oraș, cu scopul de a ajuta atât armata germană și românilor, precum și populația creștină contra evreilor, pentru a da loc în ucideră în masă a acestora.

S-au luate intense măsuri de pază de către Comandantul Garnizoanei, de Chestura de Poliție, în urma cererii pe care subsecretarul personal am făcut-o încă din după emisia zilei de 28 iunie a.c. către DI, General Stavrescu Comandantul M.U.

Subsecretarul am cerut din timp aceste măsuri de pază în întreg orașul, deoarece în aceeași zi – 28 iunie 1941 – către orele 11.30 un grup de soldați de la trenul regimentar al Reg. 13 Dorobenii și din Colonia de muncă nr. 14 au jefuit și maltrat în griv pe evrei din str. Aurel Vlaicu în apropierea cărării săi amplasate acestei două formațiuni.

Pentru a preveni evenimentele dezordini și maltratările contra evreilor și deci să se dea loc la mari turburări, subsecretarul am cerut personal D-lui Comandant M.U., Comandantului Garnizoanei și Chesturei de Poliție să se ia cele mai severe măsuri de pază cu unitățile ce le are la dispozitie în Garnizoana Iași.

Semnificativ este faptul că între soldații de la Trenul regimentar Reg. 13 Dorobenii care s-au dedit la jef și maltratările contra evreilor este un sergent major T.R. Manoliu Mircea din Bivolari și care nu poate fi identificat ca fiind legionari.

De asemenea, acest sergent major însotit de coporul Neculiu de la aceeași formăție și a fost ucis prin împușcare în noaptea de 27 spre 28 iunie a.c. Iară a avea ordin din partea vreunei autorități un număr de 6 evrei din apropierea cartierului unde este înșătită această formăție.

Faptele săvârșite de acești cunoscuți legionari, împușcăturile ce au avut loc în cartierul Păcurari și Toma Cozma, unde sînt cei mai mulți legionari, precum și faptul că în după emisia zilei de 28 iunie a.c. s-a prins de către Inspectoratul de Jandarmi un tînăr legionar. Înspărtind în apropierea acestui inspectorat, la care s-a găsit un testament scris cu o zi mai înainte, din care se deduce că făcea parte dintr-o echipă a morții, mă întrîndusec a face unele deducții, atribuind aceste fapte unor elemente legionare.

Întreaga chestiune este în curs de cercetare către organele polițienești, pentru a se prinde cei vinovați.

S-au luate măsuri de către DI. Gen. Comandant al M.U. ca începînd de astăzi, circulația în oraș să fie complet opriță pentru civilii cu începere de la orele 17.

Am cerut din nou D-lui General Comandant al M.U. precum și Garnizoanei, aplicarea celor mai severe măsuri pentru a se face paiza în interiorul orașului și a se opri orice tentativă de pogrom împotriva evreilor, care ar da loc la mari dezordini.

Vă voi lîne la curent cu constatărilor ce se vor face și măsurile ce se înzustă.

Prefectul Jud. Iași
Colonel ss/Captură D.

Copie de pe raportul Prefecturei Jud. Iași – Cabinet – nr. 1074 din 29 iunie 1941, adresat D-lui Ministrul al Afacerilor Interne – Cabinet

Urmare la raportul 1042 din 29 iunie, raportăm următoarele:

1. În noaptea de 28 spre 29 iunie focuri de armă s-au tras de indivizi rămași necunoscuți, din diferite cartiere ale orașului și în special pe străzile: Păcurari, Toma Cozma, Carol și Sărărie. Aceste focuri mai rare la început, s-au înălțat între orele 24-3, încheind către orele 7.

2. S-au arestat și adus la chestură pînă în această oră circa trei mii își, în mare majoritate evrei, care sunt traiji, rămînind pînă în prezent una milie în curs de triere. Cele mai multe arestările s-au făcut de patrulele germane.

3. Astăzi de la orele 7 la 15.30 cind s-au suzit din nou împușcăturile dese în oraș, care continuă și acum.

4. Soldații germani și români continuă să areste și maltrateză populația evreiască.

5. Comandantul Garnizoanei și poliția nu pot să împărtășească situația, deoarece forțele de care dispun sunt cu totul insuficiente. Este absolut nevoie de a se trimite la Iași unități puternice de Cavalerie și Infanterie. Cîțiva derbedei civili s-au dedit la jefuirea caselor evreilor detinute.

6. Comandantul Garnizoanei care are în subordine unitățile Garnizoanei Iași, este lipsit de energie și este nevoie de a fi înlocuit printr-un ofițer destoinic.

7. La orele 16.30 împușcăturile continuă cu multă furie în centrul orașului și în jurul chesturii. Un soldat german a fost împușcat. Patrulele de soldați germane și de poliție germană fac perchezitii și arestările de evrei, pe care îi îndepărta spre chestură. Soldații germani sunt foarte îndrăguitori și maltratează pe evrei. Sunt cîțiva evrei împușcați de germani.

8. D-l. General Stavrescu a venit în persoană la chestură pentru a înțîlpi pe soldații germani, care se ocupă cu aretarea evreilor. Am cerut d-lui General Stavrescu să intervină pe linii Comandantul German pentru a retrage patrulele și poliția germană.

Prefectul Jud. Iași
Colonel ss/D. Captură

Extras din raportul 1263 din 17/VII. 1941 al Prefecturei către Ministerul de Interne

Urmare la raportul 1214 din 14/VII. a.c.:

Aveam onoarea să vă rugă să binevoiți și să aprobați ca evreilor care au fost evacuate să nu fie vină în zilele de 29 și 30 iunie a.c. în comună. Podul Iloriei să îl se permită și să se redescupe în Iași, bineînțele că care nu sunt suspecti, deoarece zilnic nu se adresează cereri în acest sens, iar Chestura Iași avizează favorabil în majoritatea cazurilor.

Prefectul Jud. Iași
Colonel ss/Captură

Așa au voit oamenii

Este fără îndoială adevărat că campania antisemita dusă de regimul legionar, atacuri și neconteante din presă, actuala colaborare cu Germania și antisemita și atitudinea guvernului în timpul absenței generalului Antonescu, aflat pe front, împotriva cărora în întregime aprobată de bunăvoie masacrul și brutalitatea în rezolvarea problemei evreiesti. (...) Oricare ar fi cauza, 1941 s-a dovedită fi un an negru pentru evreii din România. La 19 august 1941, Legația Statelor Unite ale Americii de la București informă Washington-ul despre evenimentele din 28 iunie.

Ceile cîteva documente pe care le publicăm astăzi refac, perjoi, filmul evenimentelor, dădindu-i-o administrație românească a incercării săvileștei furii cerbă a armatei germane, a elementelor legionare din armata română și a cîtorii civili. Scrisa colonelului Dumitru Captură, prefectul Iașului în acea dată, se sătură destinului tragic al milioanelor de victime ale acelor zile.

Rapoartele colonelului Captură către Ministerul de Interne, către Garnizoana militară și Chestura de Poliție pentru a lăsa măsuri de a se opri masacrul, informările despre gravele imiduri ale trupelor germane, în afară de tributul de control și ordine interioară, cereau de a fi arestați și legionari și civili, cît și soldații germani ce jefuiau și maltratează populația evreiască și au rezultat să limitace proporțiile pogromului de la Iași.

În procesul-verbal domnul Hascălovici Bulum, delegat din partea comitetului provizoriu al Com.

Comandamentul german îl acuza înțâlă de filosemitism și, în luna noiembrie 1941, colonelul și tribul său Vasile, primește la 31 octombrie 1948 următoarea adresă: „An onoare, să vă comunic că prin decretul 2140 din 27 octombrie luni, sănătatea pusă în disponibilitate pe baza art. unică din decretul 2-0 publicat în Monitorul Oficial nr. 216 din 17 septembrie 1948” (Ministrul ss/Mihăilescu). Fiul colonelului, Florin, își respinge inițiativa de Artă Iași.

„Draga mea soție, scumpul meu copil,

Nenocirea care a căzut ca un trăznit pe capul nostru este imensă. Voi sănătatea și viața în cele petrecute la Iași în iunie 1941. Fatalitatea a voit ca la acea dată să îndeplinească funcția de prefect. Am făcut atunci tot ce mi-a stat în putință pentru a-i salva pe evrei. Dar acesta a fost probabil destinul ce mi-a fost hărăzit. Eu vîl că erare de mersă durere pe care fără voia mea v-am căsănat. Nu sănătatea mea mai întâlni în viață, poate că despărțirea este pentru totdeauna; și tu au voit oamenii... ” scria colonelul Dumitru Captură în momentul cînd a lăsat decizia de condamnare a Curții București.

După 12 ani de închisoare, a fost eliberat, avînd domiciliu obligatoriu în Bârligian pînă în 1963. În luna mai 1964, colonelul Dumitru Captură moare, răpus de suferințele indurante la Jilava, la Văcărești, la Aiud, la Gherla.

La 50 de ani de la singurul iunie '41, sănătatea deosebită a lui Dumitru Captură, în momentul cînd a lăsat decizia de condamnare a Curții București.

SORIN FAUR

Mulțumim doamnei Felicia Captură, singura supraviețuitoare a familiei colonelului Dumitru Captură, pentru documentele și informațiile pe care ni le-a pus la dispozire.

Iași 29 iunie 1941. Așa a început...

RECVIEM INSOLIT PENTRU REVOLUȚIA ROMÂNĂ

Citesc în revista „Time” o cronică a filmului „Reviciem pentru Dominic”. În acel an trecut în septembrie. Mi s-a părut atât de neverosimil totul – textul unui cronicar american la filmul nedifuzat al unui regizor austriac despre revoluția română. Cu atât mai ciudat că cît mă întâmpasem prin Timișoara în plină dezbatere a cazului teroristului Dominic Paraschiv, adică anul trecut, prin februarie.

Regizorul filmului, Robert Dornhelm, pe care l-am întâlnit la avanpremiera filmului la New York, este născut în Timișoara. În corespondență cu un prieten din tinerețe, el a venit în luna decembrie să aducă ajutorul în urma apelului soției acestuia. Dornhelm descoaceră că prietenul său, rănit, este considerat terorist. Nu îl se permite să ia legătura cu el în spital, deși reporterii occidentali să încurajează să filmeze spectacolul agoniei acestui rănit legat de pat. I se spune că Dominic a ucis zece de oameni în fabrica „Solventul” unde lucra. Darutat la un moment dat, Dornhelm reușește să effe că în realitate la „Solventul” nu murise nimic. Așa începe călătoria de descoperire a adevărului în numele prieteniei – călătoria riscantă, în care eroul este fugărit pe străzile Timișoarei de populația dubioasă, petrece o noapte la închisoare etc. Paralel cu lămurirea lui Dornhelm se produce și cea a reporterilor occidențiali – actori, și el, în revoluția română. Senzația de punere în scenă este accentuată de precizarea autorului

că personajele filmului, cu excepția sa și a șefului Securității sunt interprete de personajele autentice. Cel care sare cu cujul lui autor este chiar cel care a făcut-o în decembrie. Ce fel de șară mai sătem, dacă acceptăm să ne jucăm pe noi în sine în cea mai miserabilă versiune a noastră pentru o diumă în valută. Nu întreb, constată doar... Treptat devine evident complotul mai multor forțe locale pentru a folosi cazuri conjuncturale de tipul celui al lui Dominic Paraschiv pentru a da unei revoluții improvizate vinovații necesari. Mass-media desăvârșește acțiunea diversioniștilor.

Construcția filmului – punctul cel mai criticat – reușește după părerea mea să redea destul de bine confuzia de nedescrisă a celor zile. Pe alocuri, filmul este atât de confuz încât mă întreb ce dealușesc spectatorii americani din el, că vreme eu, român, ba chiar de înțind informații în această chestiune, am avut momente în care nu mai înțelegeam nimic. Este foarte să mare cantitate de imagini documentare, neprelucrate. Se recurge chiar la aproxiția amuzantă de a folosi cadre de la manifestații anti-împărat și le antedată zilei de 22 decembrie. Faptul că se filmează chiar în locurile incriminate completează aspectul de ciné-verité care face din filmul lui Dornhelm un documentar destul de obosit.

Nenecesar în contextul filmului, adevărul despre Dominic Paraschiv nu se mai spune. Dominic și-a

amenințat într-adevăr colegii cu arme, dar nu a uis pe nimic. El este unul dintre bolnavii schizofreni care au decompensat în acele zile de destabilizare majoră. Seta de senzational a făcut ca acest om, de două ori bolnav – psihic, și rănit – să fie tratat cu indiferență, ba chiar cu cruzime, în cursul spitalizărilor sale. Moartea lui Dominic este autentică și ea a fost difuzată la acel moment de mai multe televiziuni ale lumii. Despre imaginile nedокументare nu putem spune decât că sunt corecte și așa. Autorul a fost evident mai preocupat de subiect decât de mijloace.

Oferit autorităților române, filmul lui Dornhelm nu a fost acceptat. S-a pus una-două condiții – suprimarea unei secvențe în care șeful Securității lese din biciul din care rezigase zilele de după 22. Ișii puse o banderolă tricoloră pe braț și se amestecă în mulțime – și, cum autorul a refuzat, a rămas că americanii sunt mai interesați de film decât români, deși reprezentă pînă la această oră, un unicat între filmele despre revoluția română.

ALINA MUNGIU

P.S. În februarie 1990, cînd am întrat în întîmplare peste povestea lui Dominic Paraschiv, m-am încreștat cu o echipă de cineastă de la Butea care faceau un film despre revoluția timișoreană. Cea-a întîmpat cu acest film, la care se lucra deja de mai bine de o lună la acea dată? Indiferent ce obstacole s-au întînt în realizarea sa, rugăm pe regizorul Ovidiu Boș Pașina și pe fotograful de plateau Radu Grindel – dacă le-am reținut corect numele – să ia legătura cu redacția noastră. Ni se pare cu totul absurd ca filme despre revoluția noastră să ruleze numai în străinătate.

DREPTUL LA REPLICĂ

STIMATE DOMNULE
GABRIEL ANDREESCU,

Vă scriu acesta în rînduri în legătură cu unele afirmații făcute de dumneavoastră în articolul „Din istoria Alianței Civice” publicat în „22”, nr. 23 (73) din 14 iunie 1991. Fiind un critor destul de esidu și „22”-ul, regret că în articolul dvs. s-a scoscurt inadvertență supăratoare și mă simt obligat de a restabili unele adverbiuri, pentru a nu lăsa publicul cu o impresie defavorabilă, și mai ales față, asupra membrilor unui institut care au avut multe de suferit în perioada „odioșilor”. Bineînțeles că afirmațiile la care mă voi referi în continuare le pun doar pe seama unor informații destul de parțiale, care, ca să folosesc o expresie la modă, frizează „nesdevenire”. Nu doresc să provoc o polemică, nici să fac un proces de intenții și nu a vorba în nici un fel de o răsuflare personală. Să chiar dacă aceste inexactități nu au, în cadrul articolului, o pondere deosebită, pentru ce pe care îl sfîng pe nedrept ele să întreaga importanță și din acest motiv adverbiul trebuie rezistibil.

Mei înțit, d-na Adelina Georgescu, după desființarea din 1975 a Institutului de Matematică al Academiei a lucrat ca cercetătoare la INCREST (actualmente Institutul de Aviație). În cadrul unei grupe destul de numeroase de matematicieni și specialiști în mecanică, ale căror preocupări erau mai ales de natură aplicativă, legate de programele INCREST-ului. Tot la INCREST, dar ca un corp oarecum artificial, fiind în 1977 Secția de Matematică INCREST, în care a fost regăsită o mare parte dintre cercetătorii fostului Institut de Matematică și în care activitatea științifică a fost posibilă. Că d-na A. Georgescu nu a fost nesuccesă să facă parte din această secție este un fapt, și nu în locul său discutăm motivele, întemeiate sau nu ale acestor decizii. Dar în această perioadă de 13 ani, d-na A. Georgescu a beneficiat fără restricții (ceea ce de altfel este perfect normal) de Biblioteca Institutului, de xerox-ul secției, de calculatorul secției. În plus, de înțindă după reînființarea a revenit la Institut, iar, în toamna anului 1990, în urmă unui concurs a devenit cercetător principal II.

Deci, în contextul dificil (se va vedea în continuare) în care suprevineau Secția de Matematică, ea a fost considerată și tratată de noi ca o colegă, ceea ce era într-înă perfect normal. Dar unele afirmații făcute în articolul dvs. și evident provenite de la d-na A. Georgescu sunt absolut false: de pildă, despre colegii „care punese stăpînire pe anunțuri și formulare de burse, ca să nu ai concurență”. Membrii secției au avut foarte multe invitații nominale pe direcție în care Secția românească era cea mai cunoscută, și poate că nu e înțuit de observator că aceste invitații nu coțeau statul namic, în afară, eventual, a transportului. Chiar în cadrul acordurilor existente, invitațiile erau tot nominale; iar despre cele de profesori vizitatori, evident că ele se adresează unor străluși (desi unii foarte tineri) cercetători din Secție. Concuranță

se face pe lucrări (și aici conținutul nu este numărul, ci calitatea lucrărilor și originalitatea rezultatelor). Faptul că la ultimul Congres Internațional de la Kyoto (1990) au fost invitați ca „invited speakers” 3 fagi membri ai Secției de Matematică, faptul că au fost sau sunt invitați membri ai Institutului ca profesori la Universități ca cele din Paris, Gottingen, Berkeley, Stanford, Roma etc., sănătatea activității creaționale de înalt nivel și nu ai rețineri unor formulare de burse. Că – atunci – der din păcate și acum – corespondența circulă extrem de defectuoasă este o altă problemă (de altfel de maximă importanță). Apoi, faptul că unii colegi punese stăpînire pe cărți sau reviste din aceleași motive „conurențiale” este pură fabulație. Evident, este posibil, și asta să se întâmple oricărui – ca în un moment o certă sau o revistă să fie împrumutată altui. Dar Biblioteca Institutului de Matematică a fost (și este) deschisă tuturor matematicienilor interesați.

În sfîrșit, în legătură cu „urgența de a constitui un partener cu dezvoltări credibile pentru Institutul științific american” se pot face unele observații. Peste 20 de cercetători ai Institutului au activat după 1989 sau activează pe termene lungi în Statele Unite, la Universități de mare valoare: Columbia, Berkeley, UCLA, Pennsylvania, Indiana etc. Recent un foarte talentat cercetător și-a susținut teza de doctorat la UCLA. Tot recent s-a înțepățit de la Columbia University un finir cercetător (invitat acolo ca profesor), care, timp de un semestru a făcut o excelentă impresie, și care, în locul său, va pleca la Universitatea din Paris pentru un trimestru. Alt exemplu de talentat și finir matematician a fost invitat (fiind în Statele Unite) la o prestigioasă Scuola de vară din Argentina și alturi de nume absolut de primă mină, pentru a fi în scena de expoziție. Si exemplul se pot multiplifica...

Institutul de Matematică are acorduri bilaterale cu universități puternice din S.U.A., Franță, Olanda etc. Peste 30 de tineri au obținut burse pe cărțile termene, oferte nominal de către cunoaște Universități străine. Deci, și vorbesc despre matematică, și în special despre matematică ce se face la Institutul de Matematică, aceasta este perfect credibilă. Si în legătură cu „Invitație făcută de mai multe universități din Statele Unite în vara anului 1990, d-nei A. Georgescu”, poste că nu e înțuit de amintit că această lungă călătorie s-a făcut printre bursă IREX, nominalizată de Academia Română, fără ca atribuirea acestei burse să fie discutată în cadrul Consiliului Științific al Institutului de Matematică, a cărui aniversare era în acea vreme d-nei A. Georgescu, cum ar fi fost normal și corect.

În sfîrșit, despre posibilitatea călătorilor. Este adevarat că din 1977 pînă în 1982 s-a putut călători în Vest oarecum mai ușor (dar nu există excepții notabile). Din 1983 nu a mai plecat (cu excepția lui Dan Voiculescu – în ultimul moment, în 1986, acesta fiind „invited speaker” la Congresul Internațional de la Berkeley) nimic în Vest, și chiar călătorile în țările socialiste, și în special în U.R.S.S. (mai puține matematicieni) se făceau destul de anevoie. Acestea a fost unul dintre motivele care au stat la baza hotărîrii de a se extinde, a unor foarte talentati matematicieni ai Secției de Matematică. Deci din 1983 pînă în 1989 s-a pierdut numeroase invitații ca profesori, pentru colaborare, burse Humboldt (unele onoreabile după 1990). Despre cît de multă am fost se poate vedea și din faptul că în 1982 Secția de Matematică era pe punctul de a fi desființată, ceea ce a determinat – după o convorbire cu Ion Ursu – vicepreședinte al tristului C.N.S.T. – înțerea regretabilă a lui Constantin Apostol, un strălucit reprezentant

ECUAȚIE CU DOUĂ NECUNOSCUTE: STÎNGA ȘI DREAPTA

(Urmare din pag. 16)

tionență să nu li acorde votul lor: 100 – 63 – 33%. Conform acestor surse, imaginiile de stînga pare să aibă o poziție mai curată în favoarea deceselor electorale ale FSN.

Înaintea fiecărei dintre cele cinci orientări posibile, procentajele maxime au fost înregistrate de următoarele formațiuni:

Stînga	FSN, cu 22 de procente
Centru-stînga	PSN, cu 43 de procente
Centru	MER, cu 40 de procente
Centru-dreapta	PNL, cu 31 de procente
Dreapta	PNT-cd, cu 46 de procente

Indreptățită sau nu, o anumită diferență între formațiunile respective este totuști percepută de opinia publică. Faptul că, sub raport canitativ, FSN este secolită cu fiind atât cel mai important partid de stînga și și de centru, stînga nu dovedește nici claritatea identității politice, nici se acceașă a imaginiilor pe care opinia publică o are asupra lui. Pe de altă parte, situația fermă a PNT-cd în cîmpul PNL se articulează grosu în tradiția doară partidei istorice.

In vizionul opiniei publice, poziția cel mai larg atrăbută răscării dintre cele opt formațiuni – orientarea ei dominantă – este:

pentru FSN	centru-stînga, cu 41%
pentru PNL	centru-dreapta, cu 31%
pentru UDMR	dreapta, cu 36%
pentru Aliata Civică	dreapta, cu 37%
pentru PNT-cd	dreapta, cu 40%
pentru Vatra Românească	centru, cu 30%
pentru PSD	centru-stînga, cu 31%
pentru MER	centru, cu 40%

Trei formațiuni au ca dominantă dreapta și nici una stînga. Ca și în cîmpul anterior discutat, ai Frontului, rămîne de văzut în ce măsură acest dezechilibru este sau nu sprijin formațiunilor care contribuie cel mai mult la manifestarea lui, spre folosul vieții noastre politice în general.

Tot mai mulți reprezentanți ai diverselor formațiuni politice depină precaritatea culturii politice și opiniei noastre publice. Dupa cum sugerăza sondajele pe care le relatează, opinia publică depinde în felul ei identitatea politica nebuloasă a principalelor formațiuni politice. Ambii piloșeri sunt întemeiați, iar conexiunea parentelor care le justifică nu poate să nu întrețină deosebită electoratul. Rolul establishmentului politic, înțelesind prin acesta și milioanele comunicării de masă, nu este să condamne această deosebită, ci să se întreboe dacă nu poate măcar partea răspunderea ei și ce ar putea face pentru a o elibera sau diminua. Căci decizile unui electorat derutat sint la fel de obligatorii ca și cele ale unui electorat luminat. De unde riscul ca și cele ale unui electorat să fie într-o situație similară cu cea în care se întâlnește mecanismul democratic al majorității să acioneze în dauna procesului de democratizare.

COMUNICAT

În ultimul timp au apărut în presă referiri la declarările pe care reprezentanții P.N.L. – P.N.T.-cd – I.V. Sandușescu, Ioan Alexandru și A. Lintzmară – le-ar fi făcut la Washington, cu ocazia invitației unei delegații a parlamentarilor din opozitie de către Congresul Statelor Unite. Conform acestor declarări, Grupul pentru Dialog Social și revista „22” ar fi primit subvenții importante de la fundația americană National Endowment for Democracy, G.D.S. și revista „22” precizează că nu au primit subvenții de la N.E.D. În legătură cu amprenta dată acestui subiect, în urma intervenției deputaților V. Văcăru și R. Vulpeșcu în Parlament, G.D.S. și revista „22” o consideră drept reverire. Într-o altă formă, la sloganul „Noi nu ne vîndem țara”, o încercare a unor forțe politice, de a bloca implicarea organizațiilor non-guvernamentale românești în viața internațională.

G.D.S.
Revista „22”

Societatea Românească de Teoria operătorilor, care nu a suportat ideea unei destinații (desi lui personal îi se promisese o soartă meior bună).

Că să nu vorbim despre îndepărțarea din Secție, pe motive obscure, a unor cercetători, sau delegările în centre din provincie ale Industriei aerospațiale românești a unor cercetători (și au amărit acestă neplăcută experiență) pe termene lungi, delegări instabile, arbitrale și făcute în condiții umilitoare.

Deci acestea au fost noile clăiște observații care sper că să reușească să pună lucrurile în lumina lor adevărată.

Cred că resentimentele personale – desigur omenești și citoadești, fregeți – nu au ce căuta în discuții publice și în aprofundări (științifice în cazul nostru).

Încheiul, regrețind că nu și înțeles să verifice informațiile pe care se bazează unele dintr-unele afirmații ce au apărut în articolul dvs., vă rog să primiți asigurarea sentimentelor mele cordiale, el dvs. în continuare călător fără îndatorii al „22”-ului.

G. Gișu

Director al Institutului de Matematică al Academiei Române * Aceste Congresuri Internaționale se în (ca Olimpiade) din 4 în 4 ani și cu această ocazie sunt invitați cei mai reprezentanți specialiști pentru a fi expuși. Tot cu această ocazie se atrăg și medaliile Fields, care sunt echivalența premiului Nobel pentru matematică.

Întîlnirile Confederatiei Europene

CONSTRINGERILE GEOGRAFIEI?

Înainte de a merge la Praga, pentru a participa la Întîlnirea consacrată Confederatiei europene, organizată de președintele Ceho-Slovaciei, d-l Václav Havel și de președintele Franței, d-l François Mitterrand, mi-am adunat încă o dată gândurile care pe mine însumi, încă de multă vreme – ca român și ca european, cum mă simt și cum m-am simțit de cind mă stiu cu adevărat – m-au bîntuit mereu în legătură cu tema rădăcinii cel mai puternic însurubate în propriu-l temei existential și, în exact același timp, a coroanei larg desfășurate în vîntul universalității. Am scris, în acest sens, un text, intitulat Europa diferențelor, ca un fel de protest de principiu împotriva oricărui omogenizare impusă, după modelul oriental al autocrației atotstăpînitoare, de pe urma căreia jumătatea de Est a Europei a avut atât de suferit. Oricum, pentru mine era împedea, în drum spre Praga, că, dacă o standardizare oarecare urmă să ne pindească, venind din Occident, în orice caz de atomizarea-compresarea-omogenizarea de tip siberian am scăpat, măcar de ea, o dată pentru totdeauna. Nu mică mi-a fost deci mirarea, întrînd în sala mare care adăpostea ședința inaugurată a

acestel Întîlniri paneuropene, să văd, pe peretele din spate, o imensă hartă a „Europei”, care începea de la Oceanul Atlantic, așa cum de cind lumea știam, dar care se termina – de necrezut! – tocmai la Oceanul Pacific, inclusiv după Vladivostok, pînă și insulele Kurile.

Mi-am zis: de ce ți-e trică, nu scapi! și dacă, în timpul celor două zile de lucru în comisiile, cu oameni care pleau de la „măruntele” nevoi reale ale locurilor de unde proveneau, aprehensiunile mele s-au potolit întrucîtva, el bine!, în momentul în care am ascultat discursul de închidere (trebuie să recunoști: magistral) al Președintelui Franței – bazat pe înalte considerații zonele desigur, într-un spirit oarecum „superior”, de politică deliberat „mondială”, dispusă să lasă pe dincolo diferențe considerate irelevante –, aprehensiunile mele au revenit în forță.

Cu gândurile acestea amestecate m-am întors în țară convins însă totodată că, oricât mi s-ar putea săptă împotriva, depinde de noi ca știa totalitarismului oriental să nu ne mai invadze niciodată mintile, sufletele și instituțiile. Dacă vom ști să facem cu adevărat curat la noi în casă, vom intra în Euro-

PRAHA 1991

pa cu propria noastră diferență, îmbogățind Europa cu ceea ce n-ar avea în lipsa noastră – și îmbogățindu-ne, noi la rîndul nostru, cu ceea ce n-am putea avea dacă nu ne-am împărtășii cu reală deschidere, din toate diferențele europene.

(M.S.)

Mihai Șora

EUROPA DIFERENȚELOR

I. Stadiul în care ne aflăm

Ce poate fi mai ușor decât să spui: Europa? În schimb, e ceva mai greu să-ți reprezini cu adevărat Europa: întreaga Europeană, în totalitatea desfășurării ei spațiale ca și în plurimilenara ei profunzime temporală. Termenul, considerat în pură lui sonoritate, ne-ar determina fără îndoială să percepeam unitatea care îl subînde. Obiectul, împotriva, ne-ar obliga să nu găsim – în lipsa unui nume care să le adune loialitate – decât diferențe și decalaje: temeinicia greoaie a locutorilor din Nord, într-adevăr, nuseamănă deloc cu agilitatea expansivă a meridionalilor, după cum nici freneticul activism al occidentalilor nu se asemănă cu alura nonchalantă – deși uneori încojoiață de griji – a celor din Levant.

Vrem-nu vrem, trebuie să ne resimnăm: adevărată Europeană este o Europeană a decalajelor și a diferențelor (suma diferențelor semnificându-i fără îndoială bogăția; că despre decalaje, el bine! ele ar fi ca un fel de următențe – și încă dureroasă – a nemunăratei speranțe risipite de-a lungul întregii ei istorii multimilenare).

Europa, după cum sevedea, este un covor pestriș. O „fantastică pestriță”, cum spune Montaigne despre Pizan. Dar, dacă pestriță există, atunci e împedimentă și vorba de exact pestrița, acestui covor anume, nicidecum de a altuia. Europa, bogată că cuprinde în aspecte contradictorii, este totuși una în profunzime. Căci nu e vorba, în cazul ei, de o

multiplicitate haotică; e vorba, împotriva, de o multiplicitate integrată, sau cel puțin integrabilă – deci unitară. Totodată, nu poate însă fi vorba de cine să fie ce unitate rigidă, subînținsă de o substanță omogenă; unitatea Europeană este o unitate suplă, compusă din tensiuni în echilibru dinamic; pe scuri, o unitate vie.

Aceasta este, cu adevărat, Europa: o unitate vie, pe care diferențele împărtășesc iar decalajele o fac să suferă.

II. Problema decalajelor

Diferențe și decalaje – și unele și altele trebuie luate în seamă. Însă nu în același fel. În timp ce pe acestea din urmă trebuie să le reducem progresiv și, la limită, să le suprimăm pur și simplu, în cu totul alt mod se pune problema diferențelor: pe acestea trebuie numai să le asumăm, ci să le și cultivăm. Voi reveni asupra ideii. Deocamdată, să rămînem la decalaje. Toată lumea va fi de acord că un substanțial ajutor strâns este absolut necesar pentru ca țările noastre, împotmolite cum sunt în mizerie materială și morală, să poată reveni la normal într-un interval rezonabil. Însă doar ajutorul strâns nu ajunge. Mai trebuie să punem și noi umărul. În egală măsură – și poate, uneori, în primul rînd. Cel puțin, acest lucru este necesar – și încă cum! – atunci cînd e vorba de propria mea țară, România, unde situația se complică și mai mult din cauză că puterea instaurată, puternic marcată de stilul stalinist care a precedat-o (și pe care l-a

moștenit), pare să se simtă la largul ei în albia încă existentă a fostei stări de lucruri, atât în sfera economicului, cit și în aceea a politicului, și se mulțumește să se prefacă dormică de a se angaja pe drumul democratiei – ceea ce poate eventual să-i înșeale pe observatori străini foarte grăbiți sau prea binevoitori, dacă nu direct interesati, dar care oricum are drept urmare, printre altele, descurajarea milioanelor de oameni aparținând populației active a României, pe care îi privează de o motivație reală a muncii lor.

Acestea fiind spuse, este totuși absolut necesar ca înclinarea spre delăsare, proprie țărilor Estului european – și nu fără legătură, de altfel, cu atitudinea lor generală față de Timp – să fie puternică și înțeleasă, pentru că, în sfîrșit, țările noastre să se redreseze. Folosirea tută la tută (și la un înalt nivel de profesionalitate) a timpului consacrat activității productive este o necesitate de neevitat. Nu poate fi vorba, într-adevăr, de a alege că ocolite: randament, performanță, competitivitate – lată direcții în care, vîînd-nevîînd, trebuie să ne angajăm. (Să ne angajăm, desigur, și chiar în profunzime, dar fără ca să ne lăsăm totuși și îngrijită!) Raportul nostru cu timpul orizontal-vectorial, cu timpul în care se desfășoară proiectele și activitățile noastre (proiecte pe care trebuie neapărat să le ducem la capăt în termen util), e cauză, fără îndoială, să fie că mai tensionat (și asadar că mai „serios”) cu putință; însă acestui raport tensionat trebuie să îl se adauge un altul: raportul nostru de-tensionat – cu „timpul Contemplației”. Această din urmă relație – legându-ne fără nici un fel de constrință de ceea ce am putea numi „harul Clipet” (un fel de Timp vertical nevectorial, în care gratuitatea absolută este la ea acasă) – trebuie, în rîndul ei, să fie menținută și ea în viață, de n-ar fi decât pentru ginta Poeților,

respectiv a „creatorilor” în sensul larg al cuvîntului, ca garanție a propriului noastre identități și a propriului noastre rațiuni de a fi.

III. Diferențe și deschidere

Asumarea diferențelor să însemne că ajunge să te mulțumești cu asumarea (și cultivarea) propriului tău specific – și nimic în plus –, ignorind pur și simplu specificul altora? Cîtuși de

Toate țările din Estul și Centrul Europei au suportat, într-adevăr, pe durata unei jumătăți de secol cu apropiatje, o insuportabilă presiune omogenizantă care a fost că pe ce să le anealteze – iar concluzia, acestei oribile experiențe istorice este cum nu se poate mai clară: nu poate exista o Europeană adevărată decât ca Europeană a particularităților asumătoare.

Pentru a atinge acest fel, trebuie să începem prin a vrea să ne cunoaștem între noi. Înțeleg prin asta: să vrem realmente să ne cunoaștem – ceea ce implică elaborearea prealabilă a unei veritabile politici de contacte și de schimburi de toate felurile, începînd cu libera circulație a oamenilor. Să din moment ce e vorba de deschidere, să nu uităm că în primul rînd marilor națiuni din Vestul european le revine să renunțe la autosuficiența lor culturală și să se deschidă în sfîrșit inspirației oamenilor de talie mai mică, plasate geopolitic mai puțin avantajoase pe harta europeană, ceea ce explică fără îndoială caracterul, ca să-i spunem așa, eliptic al vieții lor institutionale, începînd cu instituția statală, care le-a lăsat cu desăvârsire din cind în cind.

Îmi voi permite să încheie acest cuvînt ca român. Să o voi face pentru a spune că România are nevoie de o Europeană confraternă, ca o condiție indispensabilă pentru a reuși să se regăsească pe sine așa cum este ea în profunzime și cum a și reușit să se manifeste ori de câte ori istoria marilor imperii ce o înconjurau îl acordă răgazul necesar ca să-și mobilizeze resursele profunde – ascunse de obicei – și să le dea în vîîeg.

Ei bine!, văzută din România, această Europeană se află la Vest și la Nord – poate chiar la Sud. În nici un caz la Est.

Traducere de
NICOLAE BALTA

DESPRE REVOLUȚII

Un interviu cu istoricul francez François Furet

Considerat a fi unul dintre cei mai buni specialiști din lume în problemele Revoluției franceze, François Furet este director de studii la École des hautes études en sciences sociales (EHESS), unde a îndeplinit și un mandat de președinte, director al Institutului Raymond Aron și profesor asociat la Universitatea din Chicago. A publicat numeroase lucrări, dintre care amintim: monumentalul Dictionnaire critique de la Révolution française (împreună cu Marie Ozouf, Flammarion, 1988), care, în cluda prejului ridicat, a atins un tiraj de peste 50.000 de exemplare; La Révolution (1770-1860) (Hachette, 1988), veritabil best-seller pe care francezii nu au început să-l cumpere chiar și în luniile de vară, ajungind pînă la un tiraj de peste 100.000 ex.; L'Atelier de l'histoire (Flammarion, 1982); Pensée la Révolution française (Gallimard, 1985); Marx et la Révolution française (Flammarion, 1988); L'Héritage de la Révolution française (Hachette, 1989) p.a. De asemenea, a îngrijit ediția cărții De la démocratie en Amérique a lui Alexis de Tocqueville (Flammarion, 1981).

Intr-o perioadă, dacă nu de criză, atunci sigur de tranziție și de reașezări în cultură, lipsită de „papi” precum Michel Foucault ori Jean-Paul Sartre, istoria pare a fi, la ora aceasta, singurul domeniu de anvergură cu adevarat mondial, putînd concura medile anglo-saxone, înind astfel locul filosofiei, psihanalizei, etnologiei și lingvisticăi. EHESS, înființată oficial în 1975, a fost creată de istorici precum Fernand Braudel și Lucien Febvre care, în 1947, au pus bazele, în cadrul Școlii practice de înalte studii, unei secții a VI-a axată pe științe economice și sociale. Produs de elita și acestui fizier intelectual de audiență mondială, François Furet este una dintre mariile personalități ale culturii franceze a momentului actual. În România, domnia-sa a înținut două conferințe, una referitoare la problemele de interpretare ale Revoluției franceze, cealaltă despre Tocqueville, din a căror densitate de idei și sugestii spațiul ne impiedică să reproducem. Ne-am mulțumit, aşadar, cu mica discuție ce urmează. (B.G.)

• Domnule profesor François Furet, ce arume considerați că aduc comunitatea revoluției – cele odevărate? Ebine să fi moștenitorul unei revoluții? Ce se poate face cu/dintr-o revoluție?

• În întrebarea, sub forma aceasta, este puțin cam generală. Trebuie să cădem de acord asupra termenilor, asupra cuvintelor. De exemplu, dacă vorbim despre Revoluția franceză, există în ea ceva care ne permite să o definim: o extracordonară inventie. Revoluția franceză face să apară pentru prima oară – sau pentru a doua oară, pentru că putem lua în considerare și precedentul american –, să spunem pentru prima oară în Europa, principiile societății moderne: faptul că suntem cu toții indivizi liberi și egali și că problema este de a organiza suveranitatea indivizilor asupra lor însăși, ceea ce constituie o problemă vastă, în care ne aflăm încă. Nu putem – doar dacă nu vrem să fim filozofici osili democrației – să nu vedem mișcarea Revoluției franceze ca eveniment istoric, fiindcă ea este un eveniment istoric și filozofic, pe o idee ce rămîne în mijlocul modernității.

Dacă, însă, ne referim la revoluția rusă – să zicem ceea din octombrie, ceea care a învins, căci se pot distinge două revoluții ruse, cea din februarie și cea din octombrie –, aceasta din urmă face și ea să apară două idei noi în istoria lumii. Mă rog, nu le face propriu-zis să apară, pentru că critica democrației ruse cum o discută Revoluția franceză este prezentă, cum și în înțreg secolul al XIX-lea, iar bolșevismul nu este decât un copil al acestei critici, un copil a căruia legitimitate este discutabilă. Dacă ne referim la octombrie 1917, avem de-a face cu apariția ideii că democrația, în ce are ea incomplet referitor la egalitatea indivizilor, trebuie să fie dopășită și chiar înlocuită. Un regim politic pre-

tinde să pună capăt alienările indivizilor moderni prin dictatura proletariatu. Mareea diferență dintre Revoluția franceză și revoluția rusă este că revoluția rusă face să apară idei false și chiar mesianisme dramatice și periculoase pentru libertatea indivizilor. Se poate spune că este un eveniment enorm pentru că marchează întregul secol al XX-lea, dar în același timp este o imensă catastrofă pentru că a dus la dezastre prelungi, inclusiv în Uniunea Sovietică, ceea ce constituie doar o mare diferență între Revoluția franceză și cea sovietică.

Dacă ne referim la ceea ce se numește revoluție din 1989 în țările comuniste ale Europei Centrale și Dunării, definiția este încă discutabilă, pentru că aceste revoluții sunt emancipații incontestabile de ceea ce devine o tiranie pură, dar sunt niște emancipații ce nu fac să apară nici o idee nouă. Revoluția toamnei lui 1989 din Europa Centrală și, de fapt, restaurarea credo-utui democratic cunoscută în Europa de cel puțin 100 de ani. Aceste jări se găsesc din nou în fața problemelor de la 1789: cum trebuie organizată o comunitate politică de indivizi egali și liberi. Ezit chiar să folosească termenul de „revoluție”, căci dacă facem o comparație cu ceea ce s-a întâmplat în octombrie 1917, ar trebui să vorbim de o contra-revoluție: distrugerea „operă” unei revoluții.

• Ati răspuns doar la cee de-a doua întrebare a mea, eșa că trecem la a treia.

• • Care era a doua?

• Cum se poate fi definită evenimentele din 1989...

• • Sunt într-o devăru greu de definit, pentru că nu o latură de emancipare incontestabilă, iar cum obiectivul lor este de a sfinge consecințele revoluției sovietice, sint în același timp restauratoare. Dar nu sint nici complet restauratoare, pentru că, sătii mai bine

dacă mine, democrația nu a existat în acceptație deplină a termenului în aceste jări...

• În Balcani, cel puțin...

• Exact. Deci definirea lor este foarte complexă, ar trebui poste să inventăm un termen nou pentru a vorbi exact...

• În cele cîteva zile pe care le-ai petrecut la București, săi vorbit în contact cu unele medii intelectuale și studențești. Care ar fi impresiile pe care le-ai reușit să îi le formei?

• Impresiile mele sunt amestecate. Am mai fost în România, cu aproximativ 20 de ani în urmă, deci, pe de o parte, acum sunt optimist, căci se pot observa, totuși, revoluții ale libertății: se poate vorbi, se poate publica, edita, se poate schimba orice fel de idei, există prin urmare cova: probabil ireversibil, ce a fost creat: sfîrșitul totalitarismului comunist, sfîrșitul subordonării societății unui partid ideologic. Acest lucru nu cred că mai poate reîncepe, având în vedere contextul...

Pe de altă parte, ceea ce izbitor este că evenimentele din decembrie '89 sunt încă relativ ambigue, căci nu cîntăru de revoluție spontană, populară, se poate fi numită revoluționară, și o latură de înțigă încă misterioasă. Totuși acest doază nu este clar în mintea mea, nu mult mai clar, am impresia, dacă în mintea interlocutorilor mei români, și el este cel care spăsă asupra situației politice românești cu acel soi de ipoteză a unei revoluții care nu a fost doar pînă în capăt, ceea ce a făcut ca (pentru motive interesante, de altfel, de analizat, ce înțin parte, mi se pare, de modul în care totalitarismul comunist reușise să distrugă structurile societății românești) sfîrșitul comunismului să coincidă cu o venire la putere a unor comuniști, ca lespede din comunism să se facă, la nivel guvernamental, prin intermediul comuniștilor, ceea ce pune o mare problemă, pe care mulți intelectuali, mulți cetățeni români o discută, venindu-le greu să o accepte. Cred că tocmai această ipoteză este cea care rămîne în centrul societății politice românești, fără a mai pune la socoteala că, în afara moștenitorilor comunismului românesc, fără loc apariția și forțe ale dreptei, mai traditionaliste, naționaliste...

În unele discuții la care am existat, v-am exprimat vădă-vă părerea cu privire la recenta și mult discutată – ca să nu zic contestată – viză a președintelui Mitterrand în România. Vă rog să o relați, pe scurt, pentru revista noastră.

• • O voi face în termeni rușinăți, pentru că este o problemă complexă. Există elemente pro, în favoarea vizitei unui președinte francez –oricare ar fi el – și, căci este evident că există o puternică tradiție francofilă în România, există prin urmare deosebi destul de complicate și istorice sale. Există, înse, și elemente contra. Verind aici, se înțelege o legitimare a puterii actuale. Se poate spune, deci, că Mitterrand a socotit primul ansamblu de motive mai puternic decât al doilea. Eu, unul, nu sună la fel de sigur de acest lucru și cred că, în general, rolul Occidentului în țările ex-comuniste este estică de a împinge înainte mișcarea democratice. Eu încă să cred că liderii din Vest, nu doar francezii, sunt prea gorbacioveni, pentru că există teama de dezordine și de hosc. Nu cred că este un argument lipsit de temelii, numai că e împins prea departe de către democrațile occidentale. În acest sens, elementele ce milită împotriva unui voiaj sunt de lăsat în considerare.

• Vă mulțumesc pentru amabilitate.

Interviu realizat de BOGDAN GHIU

Ilios Yannakakis

GORBACIOVISMUL SAU ULTIMA TENTATIVĂ DE A SALVA SISTEMUL

(Iarmare din numărul trecut)

Schematic, putem considera că sosierea lui Gorbaciov la putere este „semnul” unei conștiințări, în rîndul unor înalți conducători, că U.R.S.S. a devenit, în acest sfîrșit de secol, o putere secundară, în cluda forței sale militare.

Putere secundară, de lumea a treia, chiar, din punct de vedere economic, social, științific, inaptă să susțină cea mai măruntă competiție cu țările industrializate. Mai mult, fragilitatea interioră, ea riscă să explodeze, să se destrame și să se sfîrsească în războiile civile.

Pentru Gorbaciov și echipea lui, perestroika și glasnostul sunt noțiuni care tulbură discursul comunist clasic și, prin acestea, permit să se introducă o doză de „empirism semantic” ce erodează semantica „ideologică” a echipei precedente. Ceea ce lasă perplex observatorul occidental este dezordinea semantică a noului discurs gorbaciopian și dificultatea de a-l deschisa.

Astfel, lupta contra corupției vizează epurarea Republicilor periferice de conducătorii lor corupți. În aparență este

vorbă de un act de salubritate publică dar, de fapt, Moscova lînde să reia controlul asupra zonelor care-i escapă. Ceea ce s-a întâmplat în Uzbekistan, în Kazahstan, în Azerbaidjan, în Armenia sau aiurea merge în acest sens. Evenimentele din Tbilisi, din Baku, din Erevan, mișcările naționale din țările baltice lasă să se prevadă revendicări radicale, în alti termeni, independența acestor regiuni.

Pentru moment, Moscova nu folosește decât moderat forța contra acestor mișcări naționale. Într-un editorial din „Pravda” citim aceste rînduri pline de amenințări: „Nu este plăcut să amputezi un picior, dar dacă vrem să salvăm corpul bolnav, să tăiem piciorul!... Masacrul săvîrșit de armata la Tbilisi, utilizarea armelor chimice contra manifestanților ilustrează perfect această politică de amputare. În fața amplerii mișcărilor naționale în U.R.S.S., Occidentul pare paralizat. Problema care se pune este de a să dacă ar trebui să dorim destabilizarea U.R.S.S., zguduirea sau, din contră, să sperăm reluarea situației în mină lui Gorbaciov pentru ca să poată

să-și desăvîrsească reformele? O Uniune Sovietică stabilizată ar avantaja raporturile Est-Vest sau, din contră, stabilizarea U.R.S.S. ar duce la întărirea potențialului său militar și ne-am trezi în fața unei noi amenințări?

Este destul de dificil de răspuns, acum cînd suntem, în mod constant, surprinși de cursul evenimentelor care se produc în stîră sovietică.

În ceea ce privește decapitalizarea materiei cenușii, putem spune, într-un fel metaforic, că este vorba de o Matriosca aflată în inima unei serii de acte diplomatici care intră unul în altul.

Pentru a obține tehnologii și știință (cunoaștere), care-l-ar permite să pornească pompa cercetărilor aplicate, Gorbaciov trebuie să obțină încrederea Occidentului, și să desfășoare o politică pacifică. În primul rînd, trebuie să stingă conflictele regionale în care U.R.S.S. este direct implicată, fără a lăsa, totodată, de izbeliste conducătorii partidelor comuniste de la putere. Scenariul afgan este un model în acest sens.

Retragerea trupelor sovietice din Afganistan nu implică, deloc, căderea puterii comuniste, solid instalate în Kabul grăție ajutorului militar sovietic ce continua să afluască. Astfel, economisind „de un razboi”, Uniunea Sovietică își menține influență într-o zonă pe care o consideră ca facind parte din stîră sa de mare putere. La fel, favorizînd încreșterea focului, între Africa de Sud, Angola și Cuba în perspectiva unei retrageri a trupelor cubaneze, U.R.S.S. consolidează M.P.L.A și vizează Instalaarea SWAPO în Namibia. Încontestabil, această politică întărește imaginea unui Gorbaciov pacifist, meritând încrederea Occidentului.

O altă parte a politicii sale consistă în a lăsa ceva leș în țările de Est. Polonia și Ungaria sunt banuri de încercare pentru Gorbaciov. Favorizînd masa rotundă între Solidaritatea și partidul comunist, U.R.S.S. contează pe normalizarea unei situații de criză permanentă în Polonia și prin aceasta să cîștige încrederea Occidentului care va ajuta economic această țară. O Polonia pro-

peră economic și legată U.R.S.S. va servi de vas comunicant pentru a introduce aici o tehnologie de care, altfel, ar fi privată.

Ungaria servește pentru testarea eficiențăii unui partid comunist care și schimbă numele și se transformă în partid socialist. Ea, Ungaria, va cere întrarea în comunitatea europeană și, asemenea Poloniei, va servi de „căi troian” în interiorul țărilor occidentale, gata să ajute pentru obținerea unei tehnologii necesare U.R.S.S. De fapt, cînd insisți cu o privire mai lucidă asupra politicii gorbacioviene, constați că este mult mai empirică, aproape fără un obiectiv bine determinat.

Criza generală a comunismului este, în mod esențial, o criză politică și nu una economică. Dar are Gorbaciov mijloace proprii sale politici? A deschis cutia Pandorei, asemenea lui Hrușciov, la vremea sa. Pentru a putea pune capacul la loc, trebuie utilizată represiunea. Să ne amintim de Budapesta 1956, de Praga 1968, de evenimentele singeroase din Polonia. Lista e lungă. Gorbaciov nu poate folosi forța pentru a închide capacul fără să-și piardă creditul în Occident.

Altă în țările din Est, cît și în periferia balinică a U.R.S.S., aflată în apropierea unei Polonii în schimbare, miscările de opozitie își dau seama că U.R.S.S. nu mai poate interveni violent în afacerile interne ale țărilor în chestiune. Capacul de la cutia Pandorei rămîne deschis și țările din Est ne vor surprinde.

U.R.S.S.-ul lui Gorbaciov este prins, de asemenea, într-un turbion de reforme economice născute moarte. Sistemul comunist este ne-reformabil și, în consecință, nu poate decât să dispară sau să-și schimbe natură.

Pentru moment, suntem spectatori ai unor răsturnări asupra cărora nu avem priză. Este o situație inconfortabilă care cere din partea noastră prudență și luciditate. Poate că asilul la prăbușirea sistemului comunist sau cel puțin la descompunerea sa rapidă și irrevocabilă.

Traducere de IOAN T. MORAR

ECUAȚIE CU DOUĂ NECUNOSCUTE: STÎNGA SI DREAPTA

OPINIA PUBLICĂ DESPRE SPECTRUL POLITIC

■ Alegătorii – încoțor?

Anticipate sau nu, viitoarele alegeri vor fi mai puțin sărbătoare decât cele din mai '90. Vor fi ele, totodată, mai puțin dominate de iluzii și de improvizatii? Instruții de asimilare timpului scurs, au devenit oare alegătorii mai stâplini pe opțiunile lor politice? Sunt oare opțiunile lor mai fundamentate – inclinări ei mai curind spre stînga, sau mai curind spre dreapta? Dar dincolo de alegerea sau deruță alegătorilor, poseda oare hătisul celor circa 150 de formațiuni legalizate, caracteristicile elementare care să permită delimitarea diantei stînga și dreapta?

Dintr-un unghi sau altul, această problematică a fost investigată în decembrie 1990, februarie și aprilie 1991, pe trei eșantioane naționale însumind împreună peste trei milii de subiecți în vîrstă de cel puțin 18 ani, domiciliati în peste 200 de localități urbane și rurale din toate județele țării. Rezultatele obținute evidențiază în esență dificultatea de a distinge între stînga, centru și dreapta ca reprezenteri relevante ale spectrului politic. Încapacitatea acestor distincții nu aparține în primul rînd alegătorilor, ci alcătuitorii înăuntrul căreia vor avea de ales și care înlocuiesc deocamdată sistemul nostru politic. Confundând stînga cu dreapta, opinia publică reflectă în mod adecvat starea prezentă a societății atâtăuri, prea puțin diferențiată pentru a dobindi înăuntrile de bază ale unui sistem.

Spre a ilustra aceste considerențe generale voi avea un exemplu: în opiniile publice prima formătunie de stînga este FSN, iar a doua Vatra Românească. Dar ne cînd? – mai ales în ultima vreme – își revendică într-o măsură aparentă la stînga, Vatra Românească este deosebit de multă a emisă asemenea orientări. Această formă de atităudință atribute astfel o identitate politică pe care nu o amăguim.

Dintr-un punct de vedere strict-teoretic, acestelă inconveniență nu este chiar explicită, cum ar fi:

1. identitatea – într-o Vatră Română este percepție mai puțină ca în opinia publică de către Vatră Românească;
2. opinia publică are o reprezentare inadecvată despre identitatea – într-o Vatră Română;
3. opinia publică are o reprezentare inadecvată despre ce este stînga.

Dintre aceste trei situații cea mai improbabilă nu se pare prima și cea mai probabilă ultima, în acest din urmă caz, înăuntrul căreia colorul trei reprezente tradiționale: stînga, centru, dreapta, să ar dovedi în această fază improductivă altă orientare: orientarea politică a electoratului, cît și într-o analiza actualului nostru establishment politic. Confuzia semnalată este alimentată însă și de alte inconveniențe, dintre care menționez două: pierderea de energie conotativă ne care au suferit-o acestea în urma a anumitor evenimente politice din Occident; – iar pe de altă parte, totala lor demonetizare de către stalinism în general și de către versiunea lui ceaușistă în special.

■ Stînga în schimbare

Sunt perioade când istoria se înnoiește mai repede decât aparatul științific cu ajutorul căruia ne străduim să o înțelegem. Un astfel de decalaj pare să fi provocat revoluția Est-Europene din 1989; efecte pînă în un punct asemănător, dar de proporții mai restrinse, au produs în Occident marile mișcări studentești ale anilor '60 din Franță, Statele Unite, Germania. Una dintre consecințele vizibile ale acestor mișcări a constituit-o renaștere a stîngii apusene. Substanța procesului constă în radicalizarea tripletei disidenții a stîngii de partidele comuniste, de marxismul Manifestului Comunist și de vechiul său caracter de clasă.

Diviziunea stîngii este o realitate care a străbăut întregul secol XX. Mai cu seamă după izbucnirea primului război mondial, urmată de victoria revoluției ruse; opoziția femeietă a mișcării comuniste față de social-democratice a transformat diviziunea stîngii în scindare. În cîndul dîlumului sfîrșit de vîcă s-a manifestat cu preponderență pe două planuri: al puterătorului social și al contextului istoric. Puterătorul în mișcări sociale s-a manifestat în afara influenței directe a claselor muncitoare și a ambelor ei partide tradiționale. Cînd despre contextul istoric, el era marcat de trecerea stalinismului din starea de criză controlată în cea de criză incontrolabilă: răsturnarea lui Hrusciov, invadarea Cehoslovaciei etc., previnând apropiata prăbușire. În aceste circumstanțe schimbările, acțiunile stîngii își modifică atât formă cît și inițiatorul. Forma acestor schimbări nu mai era polarizare, ci fîrmitare, iar principalul ei inițiator nu mai era mișcarea comună, ci social-democrația.

Stînga și dreapta în politică nu își sunt numai reciproc opuse, ci și reciproc indispensabile. De aceea o stînga în curs de transfigurare nu poate lăsa dreapta indemnă. Prin forța istoriei, și una și alta nu sunt definite mai ales de versiunile lor extreme: și una și alta nu trebuie să se disocieze de aceasta înțîțătură. Dar pe cînd filiația națională a dreptei începe de la memoria istorică, filiația afiliantă a stîngii, chiar și după revoluția din 1989, continuă să înță de realitatea istorică a prezentului. Tocmai de aceea stînga își crătușă cu atită febrilitate și își găsește cu atită inerție un nou chip, unele curente, ca maolismul, guevarismul, și, avind o existență în termeni istorici efemeră, iar altătoare ca trotskyismul, sau partidele social-democratice, persistind cu modificări nu întotdeauna asemnificative. De pe urma acestor convulsiuni, care sunt demarte de a fi dispărut, a rezultat o stîngă instabilă, deocamdată caracterizată prin coexistență a două tendințe preponderente. Una dintre acestea configuraază stînga politică, atâtă mai ales la interesele naționalilor populare, dar mai curind moderată decât radicală, consolidată, o stîngă ideologică, mai curind radicală decât moderată, exprimând respinsarea, indiferența de către intelectualitatea juvenilă a valorilor dominante în societățile de consum.

Negind în modalități diferite stalinismul în curs de prăbușire, aceste două tendințe se negă totodată una

PAVEL CÂMPEANU

pe cîntă. De aceea, de pildă, în Franță contemporană ar fi „de gauche” înseamnă cu totul altceva decât a îl „gauchiste”.

În SUA se discută despre „noua stînga”, născută din confluența mișcărilor studențești ale anilor '60 cu ideile lui H. Marcuse, și alții, dar și despre „advanced left” (stînga avansată). Fenomene asemănătoare au avut loc și în alte țări apusene.

Oricit de similară ar fi această trecere în revistă, ea sugerează, sper, esențialul: pe plan mondial stînga se află într-un proces istoric de diferențiere și reconstruire care face identitatea ei politică mai puțin clară ca oricind.

■ Stînga iluzorie: P.C.R.

Dificultatea noastră actuală de a opera în cîmul politic cu noțiunile de stînga și dreapta, dar îndeobști cu prima, au astfel o rădăcină internațională, cîrcea-i se adaugă una națională: persistența prejudecății că PCR ar fi fost un partid de stînga. În realitate discurenții stîngii de stalinism a fost precedat de metamorfoza mișcării comuniste: pe măsura stalinizărilor, partidele comuniste și în primul rînd cele aflate la putere, alunecau de la stînga la dreapta spectrului politic. Principalele momente ale acestei rotații au fost: înăbușirea democratică prin instaurarea unui regim politic-necesar, înlocuirea discursului internaționalist prin practica sovînă, și militarismul în politică externă.

Datorită anacronismului și apărativismului său, stalinismul ceaușist a impins această involuție mai departe decât asemenea săi est-european. Dintre un partid politic cu veleții de stînga el a degenerat complet într-o organizație birocratică ale cărei caracteristici de tip fascist devinătoare tot mai pronunțate: control polițist generalizat, frenzie sovînă, subordonarea întregului sistem instituțional făță de instituția retrogradă a liderului charismatic, înlocuirea relațiilor de drept cu relații de putere incarnate de voiații acestui persoană, devenit totodată sursă și obiectul unei ideologii obscurantiste specializată în preumătirea rolului lui mesianic, oprirea culturii etc.

Dacă PCR a fost într-adevăr o organizație birocratică de dreapta, atunci reprezentanții stîngii ar trebui căutați în primul rînd printre cei care i-s-au impărtășit, și nu printre cei care i-au suținut, fie chiar și fără voie. Poziția politică a foștilor susținători ai PCR se definește astăzi în primul rînd nu prin convingerile și sentimentele lor intime, ci prin faptul obiectiv că, cînd puțin în mod formal, au apartinut unei organizații de dreapta, care a înținut însă și într-o veritabilitate tragică națională. Înainte de a-si propune să restituie stînga și democratia, cei în cauză ar trebui să-și asume public acest trecut antîdemocratic, de dreapta.

Prăbușirea iremediabilă a stalinismului este totodată prăbușirea iremediabilă a semnificației atribuite prin tradiție noțiunii de stînga politică. Pentru establishmentul nostru politic postrevoluționar, ca și pentru fiecare dintre noi, despărtirea de trecut presupune și despărtirea de acea iluzie care îl reducează stînga la PCR, fie măcar vedeau în PCR o ipostază a stîngii. Atâtă vreme cînd această iluzie se menține, ea împiedică motivarea ratională a opoziției noastre politice, expuse astfel fie impulsurilor emoționale, fie manipulării.

Cit de greu apăsați confuzii asupra constituinței noastre publice?

■ Ce este stînga?

Odată cu întrebarea „ce înțelegi prin stînga politică” subiecților li s-a prezentat și o listă cuprinzînd 12 variante de răspuns. În contrast cu reacția obișnuită, majoritatea celor consultati – aproape două treimi – au declarat că nu se pot pronunța sau pur și simplu să evite întrebarea. Răspunsurile obtinute alcătuiesc o construcție asimetrică, în care o singură variantă întruneste tot atâtă opiniuni cînd cîntă. În primul rînd, această variantă privilegiată este aceea care echivalează stînga cu partidele comuniste sau apropiate. Principala identitate, potrivit căruia dacă PCR = stînga, atunci stînga-PCR, continuă să influențeze constituința noastră politică.

Proportia celor care reduc stînga la partidele comuniste reprezintă 1/6 din eșalon. Urmează, în ordinea descreșterii a procentajelor, variantele: stînga = opoziție cu 6%, și stînga=social-democrație cu 3%. Celelalte opt variante sunt indicate în proporții nesemnificative.

■ Autodefinirea

Întrevătorii li s-a prezentat de asemenea o schema convențională a spectrului politic cuprinzînd cele cîteva reprezentanțe: stînga, centru-stînga, centru, centru-dreapta, dreapta. Fiecare urmă să-si determine propria poziție înăuntrul acestei scheme. Răspunsurile su conformării o piramidă perfectă simetrică: se socotește de stînga și de dreapta cîte 10% dintr-subiecți, de centru-stînga și de centru-dreapta cîte 15%, de centru 41%. După cum se observă, aderențile sead treptat dincolo de stînga și de dreapta, cu aceeași intensitate pe ambele extreame. Orientările centripelete atrag în modă trei aferenții din eșalon care se arată la fel de circumscrisă față de orice extremism potential.

Acestea sunt interpretări optimiste, bazate pe o lectură literală a cifrelor. Ele presupun existența unui consens minim asupra semnificației pe care întrevătorii îl atribu fiecărui dintre cele cîteva reprezentanțe. Nu toate cifrele care urmează confirmă înăuntrul existența unui astfel de consens.

■ Partide și formații

Folosind aceleași cînci reprezentanțe, î-am rugat pe interlocutori noștri să caracterizeze, cu ajutorul lor, poziția și opt dintre principalele partide și formații politice. Imaginile ar fi avut o formă de idei și subiecți ar fi caracterizați fiecare formație printre un singur reper. Ca să revin la exemplul de la început: într-un asemenea caz Vatra Românească ar fi fost considerată ca o organizație de stînga nu de către 15, ci de către 100% dintre interlocutori. Situația nefind însă ideală, subiecții construite despre Vatra Românească următoarea imagine:

Stînga : 15%; Centru-stînga : 18%; Centru : 20%; Centru-dreapta : 13%; Dreapta : 17%. Rezultatele sunt de asemenea natură incit, folosindu-nu exemplul Vatră Românească, ci al oricărora dintre celelalte formații, principalele tendințe relevante ar fi fost aceleasi, și anume:

1. tuturor celor opt formații li se atribuie, în proporții variabile, dar constantă semnificative, toate cele cînci orientări posibile. Cu alte cuvinte, imagines opuse publice asupra celor mai importante formații politice ale țării nu este numai incorectă ci și contradictorie. Conform acestei imagini, toate formațiunile în cauză sunt concordante și de stînga, și de dreapta, și de centru-stînga, și de centru-dreapta, și de centru;

2. confuzia este intrucită stenută de faptul că înăuntrul acestei dispersii se conturează o dominantă care variază de la o formație la alta. Pentru Vatră Românească, aşa cum reiese din exemplul de mai sus, această dominantă o reprezintă poziția de centru, pe care î-o atribuie 30% din eșalon;

3. spre deosebire de vizunarea subiecților despre ei însăși, în care extremitățile sunt asumate cu moderare, vizunarea asupra formațiunilor politice include, în proporții ușor considerabile, atât orientări de stînga cît și de dreapta.

Cum percepe interlocutorii noștri ansamblul celor opt formații sunte discuției? Cel mai simplu indicator în această privință îl reprezintă calcularea medilor. Astfel, celor opt formații împreună li se atribuie o orientare de stînga cu o frecvență medie de 13% și o frecvență dominantă de dreapta cu frecvență medie de 33%. Diagrama completă a acestor medii se infășură astfel (în %):

Stînga : 13; Centru-stînga : 16; Centru : 23; Centru-dreapta : 18; Dreapta : 23. În opinia opiniei publice, spectrul politic – respectiv segmentul lui cel mai reprezentativ – apare puternic inclinat spre dreapta.

Această demobilare și-a pusă data în primul rînd înțeleșterii aproximative a diferențelor dintre stînga și dreapta, sau modului de manifestare a respectivei formații pe arena publică, sau poate nevoii opiniei publice de a renunța un trecut în care stînga însemna PCR, car în care repudierea trecutului să-ar manifesta ca repudiere a stîngii. Oricum, imaginea subiecților despre propria lor orientare nu coincide cu aceea despre orientarea spectrului politic. Am prezentat mai sus cele două imagini separate; înălță-le acum alăturate

	Stînga	Centru-stînga	Centru	Centru-dreapta	Dreapta
Subiecți	13	16	23	18	33
Formații	10	15	41	15	10

Dacă cele două imagini ar fi fost similare, să arată deduc că orientarea generală a spectrului politic corespunde așteptărilor generale ale alegătorilor. Piramida care întruchipează aspirațiile subiecților difere înăuntrul de planul puternic inclinat spre dreapta care întruchipează orientarea de ansamblu a spectrului politic (faza cum aceasta este percepția de eșantionul studiat). Discordanța apare cu vigoare maximă în două puncte: centrul, unde formațiunile politice rămîn cu mult în urma așteptărilor pe care par să le manifeste subiecții, și dreapta, locul decalajului maxim, orientare pe care interlocutorii le-o atribuie formațiunilor politice de peste trei ori mai frecvent decât lor însăși.

Examinând vizunarea opiniei publice asupra fiecărui dintre formațiunile incluse în sondaj, prima care atrage atenția este situația Frontului: în opoziție cu ansamblul celorlalte formațiuni, care înăuntrul spre stînga. Această particularitate nu se reinținește în nici o altă formă. Să actioneze această orientare în favoarea sau în defavoarea partidului la putere? Un răspuns la această întrebare poate fi schitat coreldind cifrele care caracterizează trei grupări de subiecți (în %):

cel care văd în FSN un partid de stînga sau centru-stînga	68
cel care se consideră pe ei însăși de această orientare	25
cel care, în eventualitatea unor noi alegeri parlamentare, ar vota FSN	24

Au introdus această ultimă grupare întrucît, pornind de la intențile de vot, cu ajutorul direct sau indirect al cifrelor de mai sus se pot distinge următoarele tendințe de relații între probabilitățile comportamentelor și motivația lui:

1. cel 24% care, socotindu-se el însăși orientații spre stînga, ar vota pentru FSN tocmai pentru că îl consideră de ace